European Journal of Mental Health 3 (2008) 1, 129–165
DOI: 10.1556/EJMH.3.2008.1.9

CROATIAN ABSTRACTS
KROATISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

APSTRAKTI

LÁSZLÓ ANTAL Z. (str. 3)

Utjecaj promjene shvaćanja vremena na demografske tijekove: U našoj studiji nakon analize novih demografskih tijekova do kojih promjena je došlo zadnjih desetljeća, prikazujemo jedno takvo gledište – promjenu shvaćanja vremena – pomoću kojeg možemo doći bliže objašnjenjima društvenih pojava koje prijete budućnosti industrijsko razvijenih zemalja. U našem studiju ispitujemo da različitost vremenskog shvaćanja kakav utjecaj ima na broj rođenja i borbu za produživanje života, te na kraju ova razlika kako utječe na oblik stabla starosti i budućnost cijeloga društva. U većini industrijsko razvijenih zemalja pogled na vrijeme kao nešto konačno, – koristeći izraz koji primjenjuje T. Kuhn u svom djelu o promjeni paradigme – dospio je u „dominantan", „vladajući" položaj. Ovaj pogled na svijet, koji se prvenstveno gradi na racionalnosti, ima bitnu ulogu u tomu da se v ovim zemljama smanjuje broj rođenja, jer kao što je to D.A. Coleman 1998. godine u svom glavnom referatu na kongresu europske demografije rekao „nije toliko evidentno zašto da racionalni, obrazovani ljudi uopće imaju djecu". Rezultati istraživanja koji se zanimaju s tim pitanjem, pokazuju da kao posljedica toga da se sakralni momenti postaju manje važni, smanjuje se stabilnost brakova (parnih odnosa) pa i broj djece. Za one ljude koji prihvaćaju i slijede shvaćanje vremena konačnoga karaktera smrt postaje strahovitija. Ovo strahovanje od smrti daje njima jak podsticaj da bi granice skraćenog vremenskog perioda što više produžili. Zato ima toliko važnu ulogu u znanstvenim istraživanjima, liječničkoj praksi, životu modernih ljudi borba za produživanje života. Ovom jakom društvenom očekivanju pokušava odgovarati i medicina, što – osim drugih čimbenika – pridonosi tomu da se povećava predviđena dužina života pri rođenju, a broj rođenja zahvaljujući tomu pak opada. Posljedice promjene paradigme koje su nastale zbog promjene shvaćanja vremena su preobličili oblik stabla starosti, gornji se dio „pojačao", a donji pak znatno „oslabio", a njegova dugoročna stabilnost neprekidno slabi. Ukoliko takve težnje postaju općeniti to će ugroziti budućnost cijelog društva.

Ključne riječi: demografija, sakralnost, gledište vremena, produživanje života, broj rođenja, društvo, budućnost

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (str. 21)

Narodne crkve u Njemačkoj usred društvenih promjena: Prije vremenskog razdoblja novog vijeka crkva i društvo manje-više je činilo jedinstvo, međutim u ranom novom vijeku je počeo tijek potiskivanja crkve iz javnog prostora. U zlatno doba novog vijeka je nastalo takvo diferencirano društvo u kojem su društveni podsustavi postojali jedan pored drugog. Crkva i vjera gubi svoju prijašnju vlast interpretiranja, te nestaju one socijalne okolnosti koje su tradi-

1788-4934 / $ 20.00 © 2008 *Akadémiai Kiadó, Budapest*

cionalno bliskei crkvi. Postupak individualizacije pokazuje se i u padu pripadanja crkvi. U postmodernom društvu pluralizacija stilova života se dalje pojačava. Pojam društva doživljaja dotiče bit postmodernog društva u kojemu estetika i stilovi života imaju sve veću ulogu. Tradicionalni načini gledišta takve složene društvene odnose ne uzimaju u obzir do potrebne mjere. Modeli kao Sinus-Milieus pored socijalno-ekonomskih uvjeta života skoncentriraju se i na smjerove vrijednosti, stilove života i estetičke preferencije. Vezanost prema tradicionalnoj socijalnoj okolici se smanjuje i to čini opasnost za sposobnost poimanja budućnosti zapadnoeuropskih crkava. Radi toga da bi i u postmodernim društvima milijea bili sposobni dati odgovore za izazove budućnosti, dušebrižnici moraju reflektirati, donijeti odluke i isprobati kako žele po uzoru apostola Pavla (1Kor 9:19–23) oslovljavati ljude koji dolaze iz raznih okolina, i kako bi to moglo uspjeti. Ovdje nacrtana izlaganja o milijeima mogla bi dati pripojne točke.

Ključne riječi: crkva, društvo, novi vijek, individualizacija, stilovi života, postmoderna, pluralizacija, društvo doživljaja, društvo milijea, Sinus-Milieus, socijalni milijei

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S.KOPP (str. 35)

Sanjanje i promocija zdravlja: Teorijska razmišljanja i nekoliko epidemioloških ustanovljenja: Tematski krugovi koji imaju emotivni značaj i ogled emotivne ravnoteže u snovima podupiru živčano-fiziološka i psihička promatranja. Sve više dokaza podupire ono gledište po kojemu snovi igraju ulogu u reguliranju osjećajnog života tako da stvaraju narativne strukture, s novim asocijacijama obogaćuju one elemente zalihe pamćenja koji imaju emotivni značaj i smanjuju ili održavaju ravnotežu emotivnih napetosti budnog stanja nakon spavanja. Imajući u vidu da zdravlje znači stanje tjelesnog-duševnog i društvenog blagostanja, nije neosnovana pretpostavka prema kojoj se blagdostanje ogleda i u osobenostima snova. Ova teorijska razmišljanja podupire i prethodna analiza podataka Hungarostudy Egészségpanel (Zdravstveni panel), po kojemu smo otkrili značajne veze između pokazatelja snova i pokazatelja zdravstva. Naši rezultati nam ukazuju na to da je emotivni sadržaj sanjanja u svezi sa samoocjenom zdravstvenog stanja, s danima provedenimh bez radne sposobnosti zbog bolesti i sa subjektivnim blagostanjem. Negativni osjećaji u snu su u svezi s bolešću, a pozitivni sa zdravljem. Te zadnje veze samo djeliomično objašnjavaju tereti koje nanosi bolest, neposredni utjecaji koje vrši san na dnevno raspoloženje, ili opće veze blagostanja i sanjanja. Naši rezultati ukazuju na to da jednostavna pitanja koja se odnose na emotivnu boju snova, more i more koje se ponovno vraćaju mogu poslužiti s informacijama o tjelesnom-duševnom-društvenom blagostanju, dakle o zdravlju.

Ključne riječi: sanjanje, mora, REM spavanje, zdravlje, osobno zadovoljstvo, osjećaji, blagostanje

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (str. 63)

Neotkrivena poglavlja naše zajedničke prošlosti: Časopis *European Journal of Mental Health* pokreće seriju članaka pod naslovom „Neotkrivena poglavlja naše zajedničke prošlosti", koja opisuje povijest mogućnosti djelovanja zanimanja koja pomažu i koja su naročito izložena utjecajima diktature (psihoterapija, dijakonski/karitativni rad, pedagogija) u vremenskom razdoblju državnog socijalizma. Da bismo ukinuli značajan nazadak na području humanih stručnih

područja trebamo upoznati razloge, tijek nastanka šteta, pa s ostvarivanjem prostranog sustava uvjeta, s ponovnim definiranjem vrijednosti, osiguranjem dugog vremena za socijalizaciju trebamo podupirati da vrijednosti ponovno pušte korijene. Za to je potrebno pronalaženje resursa, suradnja stručnjaka postsocijalističkih zemalja, prepoznavanje novih i posebnih mogućnosti zajedničkog puta. Za to bi moglo pružiti pomoć istraživanje položaja raznih disciplina u diktaturi i opisivanje odgovarajućih aspekata u što više studija da bi nam naša slika prošlosti postala što nijansiranija, diferenciranija. Posebna je vrijednost da su još živi i aktivni oni stručnjaci koji ovu životnu fazu poznavaju još po svojim doživljajima. Što više studija stiže s tim će naša slika biti nijansiranija o tom vremenskom razdoblju naše regije.

Ključne riječi: diktatura, otkrivanje prošlosti, pedagogija, psihoterapija, dijakonijazam, komunizam, državni socijalizam, zanimanja koja pomažu, osvrt, povijest

HELLMUT PUSCHMANN (str. 69)

Mora se srasti ono što pripada jedno drugome: Rad karitas u postojećem socijalizmu bivše DR Njemačke: U bivšoj DR Njemačkoj katolička je crkva mogla izgraditi takvu široku djelatnost koja je dalekosežno gradila na izvore snaga svojih vjernika i zahvaljujući tomu bila u vezi s župnim zajednicama. Moglo se pomoći ne samo na stupnju crkvene zajednice nego i pomoću takvih ustanova kao što su staračkih domovi, bolnice, domovi za defektne ljude i odmarališta. Ove mogućnosti su rado koristili i oni ljudi koji nisu pripadali crkvi. Ovaj je rad crkva mogla vršiti samostalno bez rukovođenja države. Materijalna i stručna pomoć Njemačke katoličke biskupske konferencije, Njemačkog karitas saveza, organizacija njemačkih katolika pod imenom *Bonifatiuswerk*, te privatnih osoba kao presudna pomoć je omogućila ovu djelatnost. Nakon ponovnog jedinstva Njemačke, kada su karitas organizacije istočnonjemačkih upravnih jedinica i službeno moglei postati članovi Njemačkog karitas saveza, nastavio se zajednički put koji je otežavala politika no nikad nije onemogućila.

Ključne riječi: dijakonija, DR Njemačka, Njemačka, katolička crkva, komunizam, državni socijalizam, diktatura, povijest, osvrt, zanimanja koja pomažu

IRINA TYMKOVA (str. 79)

„Caritas Christi urget nos“: Crkvena dijakonija u Rusiji isa gledišta odnosa crkve i države: Nakon pregleda u velikim crtama nekoliko teoloških načela koja određuju socijalni karakter pravoslavlja, autor ispituje njihov daljnji rasplet u domoljubivim tezama crkvenih očeva i u literaturi ruske vjerske filozofije. Razlaganje prikaza povjesnog razvoja odnosa države i crkve u Rusiji pomaže u razumijevanju toga da načelo dvije „simfonije“ vlasti u kojoj je mjeri ostavilo mjesta za političku aktivnost istočne crkve i kako je utjecao na njenu socijalno-etičku ulogu. Autor ukratko pregleda utjecaj gorbačovske perestrojke na identitet ruskog pravoslavlja, te kako je postavila svjesnim nove socijalno-političke zadatke (ruskog pravoslavlja). Nakon toga prikazuje da se crkva svega nekoliko godina nakon reformi samopouzdano ojačala u novoj političkoj ulozi i postupno je primila karakter državne crkve. Sljedeće je poglavlje povjesni pregled na području ustvari socijalne službe pravoslavne crkve počev od dijakonskih tradicija ranokršćanskih samostana/manastira do sustava državne dobrotvornosti iz vremena zadnjeg ruskog

cara. Dobijemo kratak pregled o dijakonskim tradicijama drugih kršćanskih vjera koje su nazočnea u Rusiji. Radnja se završava analizom današnjeg razvoja crkvene dobrotvornosti što se prema iskustvima ograničuje na rad karitasa. Prošlih su se godina, otkada rusko društvo živi u demokraciji, bitno promjenili uvjeti crkvene socijalne službe.

Ključne riječi: dijakonija, Rusija, povijest, osvrt, diktatura, zanimanja koja pomažu, komunizam, crkva, socijalna služba, pravoslavlja

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (str. 105)

Na putu prilagođavanja: Prikaz jednog empiričnog istraživanja u tijeku, koje ispituje trajno nezaposlene: Svrha studija je istraživanje prilagođavanja trajno nezaposlenih u društvu. Zadnjih je godina opskrba trajno nezaposlenih više puta izmijenjena. Jedna je glavna promjena da u pomaganju klijentnih skupina naglašeniju ulogu dobiva socijalni rad, no na ovo se mora pripremiti i struka. Socijalnim ustanovama znači novi izazov zanimanje s masom trajno nezaposlenih. Izvještaj kratko opisuje hipoteze i uzorke istraživanja. Prilikom prosuđivanja ispitujemo one ljude jednog budimpeštanskog okruga koji redovno dobivaju socijalnu pomoć u dimenziji odnosa sa svijetom rada i dimenziji „neprilagođavanja“.

Ključne riječi: nezaposlenost, prilagođavanje/neprilagođavanje, davanje pomoći, socijalni rad, Mađarska

CZECH ABSTRACTS
TSCHECHISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

LÁSZLÓ ANTAL Z. (s. 3)

Dopad měnícího se vnímání pojmu „času" na demografický proces: Předmětem této studie je především hodnocení demografické změny, které se projevuje v posledních deseti letech a dopadu měnícího se vnímání času, jenž by mohlo pomoci přiblížit a pochopit tento společenský jev, který by se v budoucnu mohl negativně projevit. Studie zkoumá dopad měnícího se vnímání času na počet porodů, boj za prodlužování života a dokonce způsob, jakým měnící se vnímání ovlivňuje „strom věku" a zároveň budoucnost celého společenství. Ve většině průmyslově vyspělých zemí se nové vnímání času dostalo do „dominantní" a „vládnoucí" pozice (dle Thomase Kuhna v jeho díle o změně paradigmatu). Tento aspekt má přímý vliv na snížení počtu porodů jak uvedl ve své hlavní přednášce na Evropském demografickém kongresu v r. 1998 i D.A. Coleman: „Není jasné, proč by vzdělaní lidé měli chtít mít děti." Výzkumné výsledky v této oblasti prokázaly, že se následkem potlačení významu sakrálních aspektů snižuje stabilita manželství (spolužití) i počet porodů. Mentalita, která připouští, že „lidský čas na zemi je omezený" vede k strachu ze smrti, což ještě posiluje boj za prodloužený života. Proto má prodlužování života zásadní roli v lékařství a i v životě moderního člověka. Lékařství se snaží plně reagovat na společenské požadavky a přispívá, mimo jiné, k prodloužení života, ale zároveň k snižování počtu porodů. Takže se následkem změny paradigmatu vnímání času změnil i tvar „stromu věku", jehož koruna rozrostla, kým ve spodní části došlo k zmenšení. Bude-li tato tendence pokračovat, bude ohrožena budoucnost celé společnosti.

Klíčové výrazy: demografie, sakrální aspekty, vnímání času, prodloužení života, počet porodů, společenství, budoucnost

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (s. 21)

Úloha lidové církve při společenských změnách v Německu: V době předcházející novověku tvořily církev a společnost pevný celek, ale již na začátku novověku došlo k sekularizaci (či postupnému mizení náboženství a jeho vlivu z veřejného prostoru). V novověku se vytvořila diferencovaná společnost, ve které koexistují rozličné sociální subsystémy. Náboženství a církev ztratily svou předchozí moc (ohledně zastupitelství) a zmizela i sociální prostředí, která tradičně náležela církvi. Zmenšení počtu věřících také svědčí o procesu individualizace. V postmoderním společenství se projevuje pluralizace životních stylů. Pojem „společenství zážitků" tvoří podstatu postmoderního společenství, ve kterém hrají estetika a životní styl významnou roli. Tradičné modely takovéto složité společenské vztahy neberou v úvahu. Model tzv. „Sinus-Milieus" prozkoumává nejenom sociálně-ekonomické podmínky života, ale soustřeďuje se i na hodnotovou orientaci, životní styl a estetické preference. Závazek k rozpouštějícímu se tradicio-

nálnímu sociálnímu prostředí je překážkou budoucího rozvoje západoevropské církve. Za účelem zajištění budoucnosti západoevropských církví v postmoderní společnosti, se musí duchovní vůdci rozhodnout, jakým způsobem chtějí oslovit lidi kolem sebe (dle příkladu působení apoštola Pavla 1 Kor. 9:19–23). Návrhy této studie poskytují informace v té oblasti.

Klíčové výrazy: církev, společenství, novověk, individualizace, životní styl, postmodernizmus, pluralizmus, společenství zážitků, společenské „milieu“, Sinus-Milieus, sociální prostředí

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (s. 35)

Sny a podpora zdraví: Teoretická úvaha a různé epidemiologické poznámky: Promítaní se tematických okruhů s emocionálním významem a emocionální rovnováhy ve snech podporují neurofyziologické i psychologické vyšetření. Mnoho důkazů svědčí o tom, že sny hrají významnou roli ve vývoji emocionálního života tím, že vyvolávají narativní struktury a obohacují naši zásobu emocionálních zážitků novými asociacemi a pomáhají snižovat nebo vyrovnávat emocionální napětí po probuzení. Vzhledem k tomu, že pojem zdraví znamená nejenom duševní a tělesné zdraví, ale také úroveň společenského blahobytu, není překvapující, že se tento blahobyt odráží ve snech. Takovýto způsob teoretického uvažování odpovídá předběžně provedené analyse průzkumu „Epidemiologický panel Hungarostudy“ , jež ukazuje významnou souvislost mezi sněním a zdravím. Výsledky rovněž ukazují, že míra citového napětí ve snech odpovídá ukazatelům zdravotního stavu, a jsou v souvislosti s počtem dní pracovní neschopnosti a subjektivním blahobytem. Ve snech se negativní pocity váží k nemoci, kladné emoce jsou ve vztahu se zdravím. Tyto návaznosti jsou však jen částečně vysvětleny nemoci, náladou po probuzení a blahobytem. Výsledky mají prokázat, zdali odpovědi na jednotlivé otázky zaměřené na emotivní charakter snů mohou poskytnout informace o všeobecném mentálním a fyzickém zdraví osob.

Klíčové výrazy: snění, noční můra, spánek REM, zdraví, osobní spokojenost, pocity, blahobyt

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (s. 63)

Neobjevené kapitoly naší společné minulosti: Časopis *European Journal of Mental Health* zahajuje nový článkový seriál, jenž se zabývá historií pracovních příležitostí v pomocných oblastech (psychoterapie, charitativní práce, pedagogika) se zvláštním ohledem na dopad diktátorského režimu v období státního socialismu. Za účelem rehabilitace lidských hodnot v humanitních oblastech musíme především porozumět důvodům vzniku poškození. Dále musíme podporovat přizpůsobování nových hodnot prostřednictvím vytvoření širších podmínek pro vyjadřování hodnot a zajistit dostatečný čas pro socializaci. Pro splnění těchto cílů je třeba najít zdroje a umožnit spolupráci odborníků z postsocialistických zemí a pochopit nové a mimořádné možnosti společných postupů. Analýza různých schémat diktatury, stejně jako rozbor jejich popisu v různých studiích by také znamenalo významnou pomoc při novém formulováním obrazu minulosti. Je třeba vzít v úvahu i názory odborníků, kteří uvedenou dobu zažili a mohou tedy poskytnout vlastní zkušenosti a zážitky. Čím víc studií bude získáno, tím věrnější obraz tohoto období minulosti bude možné vytvořit.

Klíčové výrazy: diktatura, objevování minulosti, pedagogika, psychoterapie, diakonie, komunizmus, státní socializmus, pomocné služby, retrospekce

HELLMUT PUSCHMANN (s. 69)

Je třeba spojit vše, co spolu souvisí: Charitativní služba v socializmu bývalé Německé demokratické republiky: V době socialismu poskytovala katolická církev v bývalé Německé demokratické republice mnohostranné služby, které měly silnou podporu věřících a proto mohla navázat blízké vztahy s farními komunitami. Poskytování pomoci neprobíhalo pouze na lokální úrovni ale i na úrovni státní, kdy bylo založeno sítí sociálních institucí jako například domovů důchodců, nemocnic a pomocných škol nebo domovů pro osoby s mentálním postižením. Tyto služby byly využívány i osobami, které nenáležely k církvi. Důležité bylo, že tyto pomocné služby, které církev poskytovala, byly nezávislé, tedy mimo kontrolu státu. Hlavními podpůrnými orgány byly Německá katolická biskupská konference, Německá charitativní asociace, organizace Německých katolíků *Bonifatiuswerk* a kromě toho představovaly významnou pomoc i soukromé osoby. Po sjednocení Německa mohly charitativní organizace východoněmecké oblasti pokračovat svou společnou cestu již jako oficiálni členové Německé charitativní asociace. Cestu, která je sice velmi ztěžována politikařením, ale která nikdy není beznadějná.

Klíčové výrazy: diakonie, NDR, Německo, katolická církev, komunismus, státní socialismus, diktatura, dějiny, retrospekce (pohled do minulosti), pomocné služby

IRINA TYMKOVA (s. 79)

„Caritas Christi urget nos“: Církevní diakonie v Rusku z hlediska vztahu církve a státu: Ve svém přehledu autor popisuje hlavní teologické principy týkající se sociální charakterizace ortodoxie a následovně zkoumá jejich příklady v křesťanských studiích patriarchů a v ruské náboženssko-filozofické literatuře. Popis dějinného rozvoje vztahu mezi církví a státem v Rusku umožňuje pochopit, do jaké míry ovlivňovaly tyto dvě moci (v dokonalé souhře) politickou funkci východní církve a jakým způsobem ovlivnily její sociálně-morální roli. V souhrnném přehledu autor posuzuje vliv perestrojky Michaila Gorbačovova na identitu ruské ortodoxie a rovněž hodnotí jakým způsobem mohla ortodoxie určit své nové socio-politické úkoly. Autor dále uvádí, že díky reformám si církev upevnila svou pozici v nové politice a po několika letech postupně přebrala roli státní církve. V následující kapitole autor provádí rozbor oblasti sociálních služeb v dějinách pravoslavné církve, a to od diakonické iniciativy klášterů v ranně křesťanském období po státem podporované dobročinné; cara služby období posledního ruského císaře. Získáme i stručný přehled o diakonické práci jiných křesťanských náboženství v Rusku. Studie je uzavřena analýzou dnešního vývoje církevních dobročinných služeb, které jsou ohraničené na charitativní práci. Od doby, kdy ruské společenství žije v demokracii, se podmínky sociálních služeb církve se zásadně změnily.

Klíčové výrazy: diakonie, Rusko, dějiny, retrospekce, diktatura, pomocné služby, komunismus, církev, sociální služba, ortodoxie

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (s. 105)

Na cestě integrace: Prezentace pokračujícího empirického výzkumu, který se zaměřuje na dlouhodobou nezaměstnanost: Cílem studie je zkoumat společenskou integraci dlouhodobě nezaměstnaných osob. V posledních letech se systém péče o osoby postižené dlouhodobou

nezaměstnaností mnohokrát změnil. Nejvýznamnějším pokrokem je posílení kapacity sociální práce v rámci pomoci klientům, ta však vyžaduje odbornou přípravu která vyžaduje odbornou přípravu. Novou výzvou je zaměstnat a podporovat větší míru nezaměstnaných osob. Zpráva stručně popisuje výzkumné předpoklady a metodu výzkumu. V rámci tohoto se zaměřujeme na pracovní a sociální vztahy osob s pravidelnou podporou z jednoho budapešťského okresu.

Klíčové výrazy: nezaměstnanost, integrace/exkluze, podpora, sociální práce, Maďarsko

ENGLISH ABSTRACTS
ENGLISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRACTS

LÁSZLÓ ANTAL Z. (p. 3)

The Effect of Changes in Perception of Time on Demographic Processes: The paper first analyses the new changes of demographic processes that have taken place in the past decades, next a point of consideration, namely changes in the perception of time, is presented with the help of which one may get closer to an explanation of this social phenomenon threatening the future of industrially developed countries. The present paper studies what effects are produced by the difference in the perception of time on the number of births and on the struggle for extending life, and, finally, how this difference influences the shape of the population pyramid and the future of the entire society. After having presented the newest research results it is worth calling attention to the fact that the consideration of time as finite has acquired a 'dominant' position in the majority of industrially developed countries, the expression used by T. Kuhn in his work on the change of paradigm. This worldview primarily based on rationality has had a significant role in that the number of births declined in these countries, for as D.A. Coleman put it in his keynote speech at the European Congress on Demography in 1998, 'it is not so obvious why rational and educated people should have children'. Research results dealing with this issue show that as a result of pushing sacral considerations into the background the stability of marriages (and partnerships) decreases and the number of children also declines. For people accepting and following a finite perception of time death will be more terrible. This fear of death is a strong incentive for pushing the limits of narrowed time as far as possible. This is why the struggle for lengthening life has such an important role in scientific research, in medical practice as well as in the life of modern people. Medical science tries to meet this strong social expectation, which, besides several other factors, contributes to the growth of life expectancy at birth and, as a result, the number of births is declining. The consequences of the change of paradigm in perceiving time have modified the shape of the population pyramid: its upper part has become 'stronger', the lower part has been significantly 'weakened', and its long-term stability has been continuously weakening. And if these efforts become general, this threatens the future of the entire society.

Keywords: demography, sacrality, perception of time, life extending, birth rate, society, future

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (p. 21)

People's Churches in Germany in the Midst of Social Changes: In times prior to the modern age church and society more or less formed a unit; however, with the advent of the modern age a process of shutting out the church from the public sphere started. In the flourishing modern age a differentiated society was formed, in which social subsystems coexisted. The church and

religion lost their former power of interpretation, and traditional social environments close to the church also disappeared. The process of individualisation was also manifested in the setback to church membership. In the post-modern society the pluralisation of lifestyles further increased. The concept of experience society touches on the essence of post-modern society, in which aesthetics and lifestyles play an increasing role. Traditional points of view do not sufficiently take such complex social relations into consideration. In addition to socio-economic living conditions, models such as Sinus-Milieus also focus on value orientations, lifestyles and aesthetic preferences. Attachment to the dissolving traditional social environment is a danger to the future of churches in Western Europe. In order to have a future in a post-modern milieu society, mental health care professionals need to reflect, decide and experiment with how they want to address people with diverse backgrounds, following the example of Paul the Apostle (1 Cor 9:19–23), and how they can succeed in doing so. Discussions related to the milieus outlined here provide connection points for this.

Keywords: church, society, modern age, individualisation, lifestyle, post-modern, pluralisation, experience society, milieu society, Sinus-Milieus, social milieus

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (p. 35)

Dreaming and Health Promotion: A Theoretical Proposal and Some Epidemiological Establishments: Both neurobiological and cognitive psychological evidence suggests that dreams reflect the affective concerns and emotional balance of the dreamer. Moreover, there is increasing evidence for the thesis that dreams take part in the process of emotional regulation by creating narrative structures and new associations for memories with emotional and personal relevance and giving birth to a reduced emotional arousal or balanced mood state during post-dreaming wakefulness. As health means a state of complete physical, mental and social well-being, it is reasonable to assume that it is reflected in the quality of dream experiences. These theoretical considerations are exemplified by significant associations between dream emotions and health indexes emerging after the preliminary analysis of the Hungarostudy epidemiological database. Results suggest that items of the Dream Quality Questionnaire correlate with self-rated health, days spent on sick leave and most prominently with well-being. Negative dream emotions are negative predictors of health, while the opposite is true for positive ones. This effect is only partially explained by the illness intrusiveness index, the effect of dreams on daytime mood or well-being as measured by the well-being scale of the World Health Organization (WHO). Our results indicate that simple practical questions regarding habitual dream-affect, nightmares and night-terror-like symptoms convey information on the general mental and physical health of the subjects, which could be useful in medical practice.

Keywords: dreams, nightmares, REM sleep, health, personal satisfaction, emotions, well-being

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (p. 63)

Unravelled Chapters of Our Common Past: The *European Journal of Mental Health* launches a series of articles entitled ‘Unravelled Chapters of Our Common Past’ that primarily describes the history of operation of helping professions especially exposed to the effects of dictatorship

(psychotherapy, charitable work, educational activity) in the era of state socialism. In order to eliminate the serious setback experienced in human disciplines we need to learn about the reasons and processes that led to the damages, after which we need to establish an extensive set of conditions, rephrase values, and ensure a long socialisation period, all of which support values taking root again. In order to do so resources need to be researched, professionals in the post-socialist countries need to cooperate and realise the new and extraordinary opportunities which lie before them on their common path. Research into the status of various disciplines in the era of the past dictatorship, and their description according to appropriate criteria in as many studies as possible may provide assistance in this, making our view of the past more articulate and differentiated. That the professionals who have firsthand knowledge of this age are still alive and active represents a special value. The more studies are received, the more refined our view of this period of the region will be.

Keywords: dictatorship, exploration of the past, pedagogy, psychotherapy, diaconate, communism, state socialism, helping profession, retrospect, history

HELLMUT PUSCHMANN (p. 69)

Parts that Belong Together are to Join: Charitable Work in the Real Socialism of the Former GDR: In the former GDR the Catholic Church was able to establish comprehensive charitable activities that to a large extent were based on the resources of the faithful, and therefore had close ties with parish communities. Help could be extended not only at the level of church communities, but also through numerous institutions like homes for the elderly, hospitals, and homes and resorts caring for people with mental disabilities. These were also gladly visited by people who did not belong to the church. The church was allowed to carry out this work independently, without direct state control. Financial and professional support from the German Catholic Bishops' Conference, the German Caritas Association, the *Bonifatiuswerk* organisation of German Catholics and certain private individuals were decisive in enabling these activities. When following the reunification of Germany the charitable organisation responsible for the individual East German public administration regions could again become an official member of the German Caritas Association; progress along a common path that was hindered but never prevented by politics could continue.

Keywords: diaconate, GDR, Germany, Catholic Church, communism, state socialism, dictatorship, history, retrospect, helping profession

IRINA TYMKOVA (p. 79)

'Caritas Christi urget nos': Church Diakonia in Russia from the Viewpoint of the Relations between Church and State: After providing a broad outline of some principles of theology determining the social aspects of orthodoxy, the author examines the further evolution of these in the patriotic teachings of the holy fathers and philosophy of religion literature in Russia. The discussion of the historical development of state–church relations in Russia presents and helps understand to what degree the principle of the 'symphony' of the two powers allowed room for political activities of the Orthodox Church, and how it affected its social ethics role.

The author provides a brief overview of the effect Gorbachev's perestroika had on the identity of Russian orthodoxy, and how awareness of the new social policy tasks (of Russian orthodoxy) was increased. This is followed by a discussion of the church confidently strengthening in its new political role within just a few years of the reforms, and gradually assuming a state church character. The subsequent chapter is an adventure in the history of the social services proper of the Orthodox Church, from charitable traditions of early Christian monasteries to the system of state benevolence in the age of the last tsar of Russia. A brief overview of the charitable traditions of other Christian faiths present in Russia is also provided. The study ends with an analysis of the development of church benevolence today, which experience shows is limited to charitable work. In recent years, since Russian society has been living in democracy, conditions for the social services of the church have changed profoundly.

Keywords: diaconate, Russia, history, retrospect, dictatorship, helping profession, communism, church, social service, orthodoxy

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (p. 105)

On the Road to Integration: Introducing an Empirical Study in Progress Examining Long-term Unemployed People: The aim of the paper is to study the integration of the long-term unemployed into society. In recent years assistance provided to long-term unemployed in Hungary has changed several times. One of the major changes is that social work plays a more significant role in helping the client group; however, the profession also needs to be prepared for this. Social institutions face new challenges in dealing with the large number of the long-term unemployed people. The report briefly describes research hypotheses and the study sample. Over the course of the study people in a Budapest district receiving regular social assistance are examined in the dimensions of their relation to the world of employment and 'disaffiliation'.

Keywords: unemployment, integration/'disaffiliation', assistance, social work, Hungary

GERMAN ABSTRACTS
DEUTSCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ZUSAMMENFASSUNGEN

LÁSZLÓ ANTAL Z. (S. 3)

Auswirkungen der veränderten Zeitvorstellung auf Bevölkerungsprozesse: In unserer Studie stellen wir nach der Analyse der in den vergangenen Jahrzehnten erfolgten Veränderungen in den Bevölkerungsprozessen ein Kriterium vor – die veränderte Zeitvorstellung –, mit dessen Hilfe wir uns einer Erklärung dieser gesellschaftlichen Erscheinung – die eine Bedrohung für die Zukunft der Industrieländer darstellt – annähern können. In unserer Studie untersuchen wir, welche Auswirkungen Unterschiede in der Zeitvorstellung auf die Zahl der Geburten und auf den Kampf für eine Lebensverlängerung haben sowie die Frage, wie diese Unterschiede die Form der Alterspyramide und die Zukunft der gesamten Gesellschaft beeinflussen. In den meisten Industrieländern hat die Vorstellung von der Endlichkeit der Zeit eine – wie es T. Kuhn in seinem Werk über den Paradigmenwechsel ausdrückt – „dominante", „beherrschende" Position erlangt. Diese Art der Weltanschauung ist von großer Bedeutung dafür, ob in den betreffenden Ländern die Zahl der Geburten sinkt, denn, wie es D.A. Coleman im Hauptreferat des europäischen Demographie-Kongresses 1998 formulierte, „es ist nicht so offensichtlich, warum rationale, gebildete Menschen eigentlich ein Kind bekommen sollen". Die Ergebnisse von Untersuchungen zu dieser Frage zeigen, dass, wenn religiöse Gesichtspunkte in den Hintergrund gedrängt werden, die Stabilität von Ehen (Paarbeziehungen) und auch die Zahl der Kinder sinkt. Für Menschen, die von der Endlichkeit der Zeit ausgehen und sich entsprechend verhalten, ist der Tod beängstigender als für andere. Diese Todesfurcht kann ein überaus starker Anreiz sein, die Grenzen der reduzierten Zeitspanne möglichst weit auszudehnen. Daher spielt in der wissenschaftlichen Forschung, in der medizinischen Praxis und auch im Leben des modernen Menschen der Kampf um eine Lebensverlängerung eine so große Rolle. Dieser ausgeprägten gesellschaftlichen Erwartung versucht die Medizin zu entsprechen, was – neben mehreren weiteren Faktoren – dazu beiträgt, dass die Lebenserwartung bei der Geburt steigt, die Zahl der Geburten jedoch als Folge hiervon sinkt. Die Folgen des bezüglich der Zeitvorstellung erfolgten Paradigmenwechsels haben die Form der Alterspyramide verändert: Der obere Teil wurde breiter, der untere Teil wesentlich schmäler, und die langfristige Stabilität nimmt fortlaufend ab. Wenn sich hieraus allgemeine Tendenzen entwickeln, dann kann das die Zukunft der gesamten Gesellschaft bedrohen.

Schlüsselbegriffe: Demographie, Religiosität, Zeitvorstellung, Lebensverlängerung, Geburtenzahl, Gesellschaft, Zukunft

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (S. 21)

Volkskirchen in Deutschland im gesellschaftlichen Wandel: Die Sinus-Milieus und andere soziologische Erklärungsversuche als Ansätze für eine neue pastorale Praxis: Kirche und Gesellschaft bildeten in der Vormoderne mehr oder weniger eine Einheit, während in der Frühmoderne ein Prozess der Verdrängung der Kirche aus dem öffentlichen Raum begann. In der entwickelten Moderne bildete sich eine differenzierte Gesellschaft aus, in der gesellschaftliche Subsysteme nebeneinander existieren. Kirche und Religion verloren ihre frühere Deutungsmacht und auch der Kirche nahe stehende traditionale soziale Milieus schwanden. Der Individualisierungsprozess schlug sich auch im Rückgang der Kirchenzugehörigkeit nieder. In der postmodernen Gesellschaft nahm die Pluralisierung von Lebensstilen weiter zu. Der Begriff Erlebnisgesellschaft trifft den Kern einer postmodernen Gesellschaft, in der Ästhetik und Lebensstile eine immer größere Rolle spielen. In den herkömmlichen Schichtkonzepten werden so komplexe gesellschaftliche Verhältnisse nicht ausreichend berücksichtigt. Modelle wie das der Sinus-Milieus orientieren sich neben den sozioökonomischen Lebensbedingungen auch an Wertorientierungen, Lebensstilen und ästhetischen Präferenzen. Die Bindung an in Auflösung begriffene traditionale soziale Milieus wird zur Gefahr für die Zukunftsfähigkeit der Kirchen in Westeuropa. Um in der postmodernen Milieugesellschaft zukunftsfähig zu werden, müssen Seelsorger reflektieren, entscheiden und erproben, wie sie Menschen aus verschiedenen Milieus nach dem Beispiel des Apostels Paulus (1 Kor 9:19–23) ansprechen wollen und wie das gelingen kann. Die Ausführungen zu den hier aufgeführten Milieus bieten dazu erste Anknüpfungspunkte.

Schlüsselbegriffe: Kirche, Gesellschaft, Moderne, Postmoderne, Individualisierung, Pluralisierung, Lebensstil, Erlebnisgesellschaft, Sinus-Milieus, Milieugesellschaft, soziale Milieus

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (S. 35)

Träumen und Gesundheitsförderung: Theoretische Überlegungen und einige epidemiologische Feststellungen: Neurophysiologische und psychologische Beobachtungen stützen die Annahme, dass sich emotional bedeutsame Themen und das emotionale Gleichgewicht in Träumen widerspiegeln. Immer zahlreichere Beweise belegen auch die Ansicht, der zufolge Träume in der Regelung des Gefühlslebens eine Rolle spielen, indem sie narrative Strukturen schaffen, emotionale Bedeutung tragende Elemente unseres Bestandes an Erinnerungen um neue Assoziationen bereichern und die emotionalen Spannungen des auf den Traum folgenden Wachzustandes mindern oder ausgleichen. Bedenkt man, dass der Begriff Gesundheit den Zustand körperlich-seelischen und sozialen Wohlbefindens bedeutet, so ist die Annahme nicht unbegründet, der zufolge dieses Wohlbefinden sich in den Eigenschaften des Traumes widerspiegelt. Diese theoretischen Überlegungen werden auch von der vorläufigen Analyse der Daten des Gesundheitspanels der Umfrage Hungarostudy gestützt, bei der wir auf bedeutende Beziehungen zwischen Traum- und Gesundheitsparametern stießen. Unsere Ergebnisse weisen darauf hin, dass der emotionale Gehalt des Träumens mit der Selbsteinschätzung des Gesundheitszustandes, der Zahl der Fehltage wegen Krankheit und dem subjektiven Wohlbefinden im Zusammenhang steht. Negative Gefühle während des Träumens korrelieren mit Krankheit, positive mit Gesundheit. Letztere Zusammenhänge können nur zum Teil mit krankheitsbedingten Belastungen, der direkten Wirkung von Träumen auf die Tagesstimmung oder die allgemeinen Zusammenhänge des Träumens erklärt werden. Unsere Ergebnisse weisen darauf hin, dass

einfache Fragen nach der emotionalen Tönung der Träume, nach Albträumen und wiederkehrenden Albträumen Aufschluss über das allgemeine körperlich-seelisch-soziale Wohlbefinden der Person und somit über ihre Gesundheit geben kann.

Schlüsselbegriffe: Träumen, Albträume, REM-Schlaf, Gesundheit, persönliche Zufriedenheit, Gefühle, Wohlbefinden

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (S. 63)

Unerschlossene Kapitel unserer gemeinsamen Vergangenheit: Die Zeitschrift *European Journal of Mental Health* beginnt eine Artikelreihe mit dem Titel 'Unerschlossene Kapitel unserer gemeinsamen Vergangenheit', welche die Geschichte der Wirkungsmöglichkeiten der den Einflüssen der Diktatur besonders ausgelieferten helfenden Berufe (Psychotherapie, diakonische und Caritas-Arbeit, Pädagogik) während der Zeit der sozialistischen Diktatur beschreibt. Um den erheblichen Rückfall in den humanen Fachbereichen aufholen zu können, müssen wir die Ursachen und den Entstehungsprozess der Schäden kennenlernen und durch die Schaffung eines weit verzweigten Bedingungssystems, durch die Neuformulierung der Werte und die Ermöglichung einer langen Sozialisationszeit die Neuverwurzelung der Werte unterstützen. Notwendig dazu sind das Aufspüren neuer Kraftquellen, die Kooperation der Fachleute in den postsozialistischen Ländern und das Erkennen der neuartigen und außerordentlichen Möglichkeiten ihres gemeinsamen Weges. Eine Hilfe dazu bieten kann die Erforschung der Situation der verschiedenen Diziplinen während der Diktatur und deren Beschreibung nach entsprechenden Gesichtspunkten in möglichst vielen Studien, damit unser Bild von der Vergangenheit nuancierter und differenzierter werden kann. Einen besondereren Wert stellt dar, dass jene Fachleute noch leben und aktiv sind, die diesen Lebensabschnitt aus eigenem Erleben kennen. Je mehr Studien eintreffen, umso differenzierter kann unser Bild über diese Region werden.

Schlüsselbegriffe: Diktatur, Erschließung der Vergangenheit, Pädagogik, Psychotherapie, Diakonie, Kommunismus, Staatssozializmus, Geschichte, Rückblick, helfender Beruf

HELLMUT PUSCHMANN (S. 69)

Es muss zusammenkommen, was zusammengehört: Caritasarbeit im real existierenden Sozialismus in der ehemaligen DDR: In der ehemaligen DDR konnte die Katholische Kirche eine breite Caritasarbeit aufbauen, die weitgehend die Ressourcen der Gemeinden nutzte und damit eine enge Verbindung zu den Pfarrgemeinden hatte. Es waren nicht nur Hilfen auf Gemeindebasis möglich, sondern auch durch eine Vielzahl von Einrichtungen, wie Altenpflegeheime, Krankenhäuser, Heime für geistig Behinderte, Kindergärten und Erholungsheime. Diese wurden auch gern von Menschen angenommen, die nicht zur Kirche gehörten. Diese Arbeit konnte die Kirche eigenverantwortlich leisten ohne staatliche Steuerung. Viele finanzielle und fachliche Hilfen von der Deutschen Bischofskonferenz, dem Deutschen Caritasverband, dem *Bonifatiuswerk* der deutschen Katholiken und einzelnen Personen haben dieses Wirken entscheidend unterstützt und ermöglicht. Als nach der Wiedererlangung der Einheit Deutschlands die Caritas der einzelnen ostdeutschen Jurisdiktionsbezirke wieder formell Mitglied im Deut-

schen Caritasverband werden konnten, vollendete sich ein langer gemeinsamer Weg, der durch die Politik schwierig, aber nicht unmöglich gemacht wurde.

Schlüsselbegriffe: Diakonie, DDR, Deutschland, Katholische Kirche, Kommunismus, Staatssozialismus, Diktatur, Geschichte, Rückblick, helfender Beruf

IRINA TYMKOVA (S. 79)

„Caritas Christi urget nos": Kirchliche Diakonie in Russland unter dem Aspekt der kirchlich-staatlichen Beziehung: Nach der ansatzweisen Hervorhebung einiger theologischer Grundsätze, die für das soziale Selbstverständnis der Orthodoxie von Bedeutung sind, zeigt die Verfasserin deren weitere Entfaltung in der patriotischen Lehre und in der russischen religiösphilosophischen Literatur. Eine Schilderung der historischen Entwicklung des Staat-Kirche-Verhältnisses in Russland zeigt und hilft nachzuvollziehen, inwieweit die „Symphonie" beider Mächte der Ostkirche einen politischen Freiraum gewährt und ihre sozial-ethische Tradition geprägt hat. Nach einem Überblick über die Folgen der Gorbatschow'schen Perestroika für die Identität der Orthodoxie und die Wahrnehmung ihrer neuen sozialpolitischen Aufgaben wird aufgezeigt, wie innerhalb weniger Jahre nach dem Umbruch die Kirche ihre gesellschaftliche Rolle behauptet und wie sie sich nach und nach zur Staatskirche entwickelt hat. Das anschließende Kapitel stellt den historischen Teil des eigentlich diakonischen Dienstes der orthodoxen Kirche von der frühchristlichen diakonischen Tradition der Klöster bis zum Wohlfahrtsstaat der letzten russischen Zaren dar. Eine kurze Übersicht gebührt auch der nichtorthodoxen Diakonie im russischen Staat. Die Arbeit schließt mit der Analyse der derzeitigen Entwicklung der Wohltätigkeit, die sich der Erfahrung nach auf die Caritasarbeit beschränkt. In den vergangenen Jahren, seit die russische Gesellschaft in einer Demokratie lebt, haben sich die Rahmenbedingungen des kirchlich-diakonischen Dienstes wesentlich verändert.

Schlüsselbegriffe: Diakonie, Russland, Geschichte, Rückblick, Diktatur, helfender Beruf, Kommunismus, Kirche, Sozialdienst, Orthodoxie

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (S. 105)

Auf dem Weg der Integration: Vorstellung einer gegenwärtig laufenden empirischen Untersuchung von Langzeitarbeitslosen: In der Studie stellen wir ein gegenwärtig laufendes Forschungsprojekt vor, das die Untersuchung der gesellschaftlichen Integration von Langzeitarbeitslosen zum Ziel hat. In den letzten Jahren hat sich in Ungarn die Versorgung von Langzeitarbeitslosen mehrmals verändert. Eine der hauptsächlichen Veränderungen besteht darin, dass bei der Hilfe für diese Klientengruppe die Sozialarbeit eine bedeutendere Rolle erhält, auf die sich das Fach vorbereiten muss. Die Beschäftigung mit der Masse der Langzeitarbeitslosen stellt die sozialen Einrichtungen vor neue Herausforderungen. Der Bericht beschreibt kurz die Hypothesen der Forschung und das Modell der Untersuchungen. Bei der Erhebung untersuchen wir die Empfänger von regelmäßiger Sozialhilfe in einem Budapester Bezirk hinsichtlich der Beziehung zur Arbeitswelt und der „Ausgliederung".

Schlüsselbegriffe: Arbeitslosigkeit, Integration/„Ausgliederung", Hilfeleistung, Sozialarbeit, Ungarn

HUNGARIAN ABSTRACTS
UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

ANTAL Z. LÁSZLÓ (3. o.)

Az időszemlélet változásának hatása a népesedési folyamatokra: Tanulmányunkban a népesedési folyamatok új, az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változásainak elemzése után bemutatunk egy olyan szempontot – az időszemlélet változását –, amelynek segítségével ennek – az iparilag fejlett országok jövőjét fenyegető – társadalmi jelenségnek a magyarázatához közelebb juthatunk. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk meg, hogy az időszemlélet különbsége milyen hatást gyakorol a születések számára és az élet meghosszabbításáért folytatott küzdelemre, és végül azt, hogy ez a különbség hogyan befolyásolja a korfa alakját és az egész társadalom jövőjét. Az iparilag fejlett országok többségében az idő véges szemlélete – a T. Kuhn paradigmaváltásról szóló művében alkalmazott kifejezéseket használva – „domináns", „uralkodó" helyzetbe került. Ennek – az elsősorban a racionalitásra épülő – világnézetnek jelentős szerepe van abban, hogy ezekben az országokban csökken a születések száma, hiszen mint azt D.A. Coleman az európai demográfiai kongresszus főreferátumában 1998-ban megfogalmazta, „nem olyan nyilvánvaló, hogy racionális, művelt embereknek egyáltalán miért legyen gyerekük". Az e kérdéssel foglalkozó kutatási eredmények azt mutatják, hogy a szakrális szempontok háttérbe szorulásának következményeként csökken a házasságok (párkapcsolatok) stabilitása, és csökken a gyermekek száma is. A véges időszemléletet elfogadó és követő emberek számára félelmetesebb lesz a halál. Ez a halálfélelem igen erős ösztönzést jelent arra, hogy a leszűkített időtáv határait minél messzebbre kinyújtsák. Ezért tölt be olyan fontos szerepet a tudományos kutatásokban, az orvosi gyakorlatban és a modern emberek életében is az élet meghosszabbításáért folytatott küzdelem. Ennek az erős társadalmi elvárásnak az orvostudomány igyekszik megfelelni, ami – több más tényező mellett – hozzájárul ahhoz, hogy a születéskor várható élettartam emelkedik, a születések száma pedig ennek következtében csökken. Az időszemléletben bekövetkezett paradigmaváltás következményei megváltoztatták a korfa formáját: a felső része „megerősödött", az alsó része jelentősen „meggyengült", a hosszú távú stabilitása pedig folyamatosan gyengül. Ha az ilyen irányú törekvések általánossá válnak, akkor ez az egész társadalom jövőjét fenyegeti.

Kulcsszavak: demográfia, szakralitás, időszemlélet, életmeghosszabbítás, születésszám, társadalom, jövő

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (21. o.)

Népegyházak Németországban a társadalmi változások közepette: Az egyház és a társadalom az újkor előtti időben többé-kevésbé egységet alkotott, a kora újkorban azonban megkezdődött az egyház köztérből való kiszorításának folyamata. A virágzó újkorban olyan differenciált

társadalom alakult ki, amelyben a társadalmi alrendszerek egymás mellett léteznek. Az egyház és a vallás elveszíti korábbi értelmezési hatalmát, és az egyházhoz közel álló hagyományos szociális környezetek is eltűnnek. Az individualizálódási folyamat az egyházhoz tartozás visszaesésében is megmutatkozott. A posztmodern társadalomban az életstílusok pluralizálódása tovább fokozódott. Az élménytársadalom fogalma a posztmodern társadalom lényegét érinti, amelyben az esztétika és az életstílusok mind nagyobb szerepet játszanak. A hagyományos szemléletmódok az ilyen összetett társadalmi viszonyokat nem veszik kellően figyelembe. Az olyan modellek, mint a Sinus-Milieus a szociálökonómiai életfeltételek mellett az értékirányultságokra, életstílusokra és esztétikai preferenciákra is összpontosítanak. A feloldódóban lévő hagyományos szociális környezethez való kötődés veszélyt jelent a nyugat-európai egyházak jövőképessége számára. Ahhoz, hogy a posztmodern miliőtársadalomban jövőképesek legyenek, a lelkigondozóknak reflektálniuk, dönteniük kell, és ki kell próbálniuk, miként akarják a különböző környezetekből érkező embereket Pál apostol példája (1 Kor 9:19–23) nyomán megszólítani, és az hogyan sikerülhet. Az itt vázolt miliőkkel kapcsolatos fejtegetések kapcsolódási pontokat nyújtanak ehhez.

Kulcsszavak: egyház, társadalom, újkor, individualizálódás, életstílus, posztmodern, pluralizálódás, élménytársadalom, miliőtársadalom, Sinus-Milieus, szociális miliők

BÓDIZS RÓBERT, SIMOR PÉTER, CSÓKA SZILVIA, BÉRDI MÁRK & KOPP MÁRIA S. (35. o.)

Álmodás és egészségpromóció: Elméleti megfontolások és néhány epidemiológiai megállapítás: Az érzelmi jelentőséggel bíró témakörök és az érzelmi egyensúly álmokban való tükröződését idegélettani és lélektani megfigyelések is alátámasztják. Egyre több bizonyíték támasztja alá azt a nézetet is, miszerint az álmok szerepet játszanak az érzelmi élet szabályozásában azáltal, hogy narratív struktúrákat teremtenek, új társításokkal gazdagítják az emlékezeti készletünk érzelmi jelentőséggel bíró elemeit, és csökkentik vagy kiegyensúlyozzák az álmodás utáni ébrenlét érzelmi feszültségeit. Tekintve, hogy az egészség a testi-lelki és társadalmi jóllét állapotát jelenti, nem megalapozatlan az a feltételezés, miszerint ez a jóllét tükröződhet az álmok sajátosságaiban. Ezeket az elméleti megfontolásokat a Hungarostudy Egészségpanel adatainak előzetes elemzése is alátámasztja, amelynek nyomán az álommutatók és az egészségmutatók között jelentős kapcsolatokat fedeztünk fel. Eredményeink arra utalnak, hogy az álmodás érzelmi töltete összefüggésben áll az egészségi állapot önbecslésével, a betegség miatti munkaképtelenségben telt napok számával és a szubjektív jólléttel. A negatív álombeli érzelmek a betegséggel, a pozitívak az egészséggel állnak összefüggésben. Utóbbi összefüggéseket csak részben magyarázzák a betegség által okozott terhek, az álmok nappali hangulatra gyakorolt közvetlen hatásai vagy a jóllét és az álmodás általános összefüggései. Eredményeink arra utalnak, hogy az álmok érzelmi színezetére, a rémálmokra és visszatérő rémálmokra vonatkozó egyszerű kérdések információval szolgálhatnak a személyek általános testi-lelki-társadalmi jóllétéről, tehát egészségéről.

Kulcsszavak: álmodás, rémálmok, REM alvás, egészség, személyes elégedettség, érzelmek, jóllét

HARMATTA JÁNOS & CSÁKY-PALLAVICINI ROGER (63. o.)

Közös múltunk feltáratlan fejezetei: A *European Journal of Mental Health* folyóirat „Közös múltunk feltáratlan fejezetei" címmel indít cikksorozatot, mely különösen a diktatúra hatásainak fokozottan kitett segítő foglalkozások (pszichoterápia, diakóniai/karitász munka, pedagógia) működési lehetőségeinek történetét írja le az államszocialista időszakban. A humán szakterületeken bekövetkezett jelentős visszaesés felszámolásához meg kell ismernünk a károk keletkezésének okait, folyamatát, majd egy kiterjedt feltételrendszer megteremtésével, az értékek újrafogalmazásával, hosszú szocializációs idő biztosításával támogatni kell, hogy az értékek újra gyökeret eresszenek. Ehhez szükséges az erőforrások felkutatása, a posztszocialista országok szakembereinek együttműködése, közös útjuk újszerű és rendkívüli lehetőségeinek felismerése. Ehhez nyújthat segítséget a különböző diszciplínák diktatúrabeli helyzetének kutatása és megfelelő szempontok szerinti leírása mennél több tanulmányban, hogy múltbeli képünk árnyaltabbá, differenciáltabbá válhasson. Különös érték, hogy még élnek és aktívak azok a szakemberek, akik ezt az életszakaszt saját élményből ismerik. Minél több tanulmány érkezik, annál árnyaltabb lesz a képünk a régiónak erről a korszakáról.

Kulcsszavak: diktatúra, múltfeltárás, pedagógia, pszichoterápia, diakónia, kommunizmus, államszocializmus, segítő foglalkozás, visszatekintés, történelem

HELLMUT PUSCHMANN (69. o.)

Össze kell nőnie annak, ami összetartozik: Karitászmunka az egykori NDK létező szocializmusában: Az egykori NDK-ban a katolikus egyház olyan széles körű karitásztevékenységet tudott kialakítani, amely messzemenően épített a hívek erőforrásaira, és ezáltal szoros kapcsolatban állt a plébániai közösségekkel. Nemcsak a templomi közösségek szintjén lehetett segíteni, hanem számos olyan létesítménnyel is, mint az idősotthonok, kórházak, szellemi fogyatékosokat gondozó otthonok és üdülők. Ezeket azok az emberek is szívesen igénybe vették, akik nem tartoztak az egyházhoz. Ezt a munkát az egyház önállóan végezhette, állami vezérlés nélkül. A Német Katolikus Püspöki Konferencia, a Német Karitász Szövetség, a német katolikusok *Bonifatiuswerk* nevű szervezete és egyes magánszemélyek sok anyagi és szakmai segítsége döntő támogatásként lehetővé tette ezt a tevékenységet. Amikor Németország egységének helyreállta után az egyes keletnémet közigazgatási területek karitász szervezete újra hivatalosan is a Német Karitász Szövetség tagja lehetett, folytatódott az a közös út, amelyet a politika nehezített, de sosem tett lehetetlenné.

Kulcsszavak: diakónia, NDK, Németország, katolikus egyház, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás

IRINA TÜMKOVA (79. o.)

„Caritas Christi urget nos": Egyházi diakónia Oroszországban az egyház és az állam kapcsolatának nézőpontjából: Az ortodoxia szociális jellegét meghatározó néhány teológiai alapelv nagy vonalakban való áttekintése után a szerző vizsgálja ezek további kibontakozását az egyházatyák hazafias tanaiban és az orosz vallásfilozófiai irodalomban. Az oroszországi állami–

egyházi viszonyok történelmi fejlődésének taglalása bemutatja és segíti annak megértését, hogy a két hatalom „szimfóniájának" elve milyen mértékben hagyott teret a keleti egyház politikai aktivitása számára, és hogyan hatott szociáletikai szerepére. A szerző röviden áttekinti a gorbacsovi peresztrojkának az orosz ortodoxia identitására gyakorolt hatását, valamint azt, hogyan tudatosította (az orosz ortodoxia) új szociálpolitikai feladatait. Ezután bemutatja, hogy az egyház a reformokat követő alig néhány éven belül magabiztosan megerősödött új politikai szerepében és fokozatosan államegyházi jelleget vett fel. A következő fejezet történelmi kalandozás az ortodox egyház tulajdonképpeni szociális szolgálatának területén, kezdve a kora keresztény kolostorok diakóniai tradícióitól az utolsó orosz cár korának állami jótékonysági rendszeréig. Rövid áttekintést kapunk az Oroszországban létező más keresztény vallások diakóniai tradícióiról is. A dolgozat az egyházi jótékonyság mai fejlődésének elemzésével zárul, ami a tapasztalatok szerint a karitászmunkára korlátozódik. Az elmúlt években, amióta az orosz társadalom demokráciában él, lényegesen megváltoztak az egyházi szociális szolgálat feltételei.

Kulcsszavak: diakónia, Oroszország, történelem, visszatekintés, diktatúra, segítő foglalkozás, kommunizmus, egyház, szociális szolgálat, ortodoxia

PILINSZKI ATTILA & LÁDONYI ZSUZSANNA (105. o.)

A beilleszkedés útján: Egy tartósan munkanélkülieket vizsgáló, folyamatban lévő empirikus kutatás bemutatása: A tanulmány célja a tartósan munkanélküliek társadalmi beilleszkedésének vizsgálata. Az elmúlt években Magyarországon a tartós munkanélküliek ellátása többször módosult. Egyik fő változás, hogy a klienscsoport segítésében hangsúlyosabb szerepet kap a szociális munka, erre azonban a szakmának is fel kell készülnie. A szociális intézményeknek új kihívásokat jelent a tartós munkanélküliek tömegével való foglalkozás. A beszámoló a kutatási hipotéziseket és a vizsgálat mintáját írja le röviden. A felmérés során egy budapesti kerület rendszeres szociális segélyezettjeit vizsgáljuk a munka világával való kapcsolat és a „kiilleszkedés" dimenziójában.

Kulcsszavak: munkanélküliség, beilleszkedés/„kiilleszkedés", segélyezés, szociális munka, Magyarország

POLISH ABSTRACTS
POLNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

LÁSZLÓ ANTAL Z. (s. 3)

Wpływ zmian pojęcia czasu na procesy przyrostu naturalnego: W przeprowadzonych przez nas badaniach, po analizie najnowszych przemian, które nastąpiły w ostatnich latach w procesach przyrosu naturalnego, zajmujemy się jednym z jego aspektów – zmianą pojęcia czasu – na podstawie którego spróbujemy wytłumaczyć zjawiska społeczne, grożące w przyszłości krajom wysoko rozwiniętym. Badamy oddziaływanie różnic pojęć czasu na liczbę urodzin oraz na próby przedłużenia długości życia, jak również wpływy tych różnic na kształtowanie się piramidy wieku oraz przyszłości całego społeczeństwa. W krajach wysoko rozwiniętych pojęcie skończoności w odniesieniu do czasu - używając wyrażeń występujących w dziele Tomasa Kuhna o paradygmacie – stało się „dominujące" i „panujące". Ten wymiar czasu, oparty na racjonalnym światopoglądzie odgrywa szczególną rolę w zmniejszaniu się liczby urodzin. Potwierdzają to słowa wypowiedziane przez D.A. Colemana w 1998 roku na europejskiej konferencji demografii: „nie jest wcale oczywiste, że racjonalni, wykształceni ludzie muszą mieć dzieci". Wyniki badań zajmujących się tym problemem wykazują, że odsunięcie przekonań religijnych na dalszy plan spowodowało destabilizację małżeństw (stosunków par) oraz zmniejszenie liczby dzieci. U osób przekonanych o skończoności natury czasu, zwiększyła się obawa przed śmiercią. Dlatego też lęk przed śmiercią stanowi bardzo mocną motywację działań zmierzających do wydłużenia granic zawężonego dystansu czasu. W naukach badawczych, w praktyce lekarskiej jak również w życiu współczesnego człowieka ważna stała się walka o przedłużenie życia. Nauki medyczne, spełniając wymagania społeczeństwa, przyczyniają się obok innych czynników do tego, że w momencie urodzin wydłuża się oczekiwana długość życia, a zmniejsza się liczba urodzeń. Na skutek zmian paradygmatu pojęcia czasu zmienił się kształt piramidy wieku, górna część uległa „wzmocnieniu", dolna natomiast znacznie „osłabła", co stopniowo prowadzi do zmniejszenia stabilizacji demograficznej. Upowszechnienie tych idei stanowi zagrożenie przyszłości całego społeczeństwa.

Słowa kluczowe: demografia, sakralność, pojęcie czasu, przedłużenie życia, liczba urodzin, społeczeństwo, przyszłość

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (s. 21)

Kościoły narodowe w Niemczech na tle zmian społecznych: Kościół i społeczeństwo w okresie poprzedzającym czasy nowożytne w mniejszym lub większym stopniu tworzyły całość. Począwszy jednak od czasów nowożytnych rozpoczął się proces ograniczania wpływu Kościoła na życie publiczne. W krajach o wysokim stopniu rozwoju nastąpiło zróżnicowanie społeczeństwa, pojawiły się równoległe subsystemy społeczne. Kościół i wiara utraciły wcześniejszą

rolę przewodnią, zanikły istniejące wokół niego tradycyjne instytucje socjalne. W wyniku procesu indywidualizacji zmniejszyła się liczba przynależących do Kościoła. W postmodernistycznym społeczeństwie nadal wzmacniała się pluralizacja stylu życia. Nowe pojęcie „społeczeństwa żądnego przeżyć" trafnie określa postmodernistyczną społeczność, w której coraz większą rolę odgrywają estetyka i nowe orientacje życiowe. W takich złożonych stosunkach społecznych znacznie mniejszą atrakcją są konserwatywne światopoglądy. Modele społeczne jak model Sinus-Milieu, obok socjalno-ekonomicznych warunków, preferują ważność głoszenia nowych wartości, nowych stylów bycia jak również nowej estetyki. Zanikające więzi przywiązania do tradycyjnych środowisk socjalnych stanowią poważne zagrożenie przyszłości Kościoła w krajach Zachodniej Europy. Duchowieństwo, aby zachować pozycję w postmoderistycznym społeczeństwie, musi rozpatrzyć i zadecydować, na wzór apostoła Pawła (1 Kor 9:12–23), sposób ponownego trafienia do ludzi, pochodzących z różnych warstw społecznych. Przedtawione rozważania związane z tymi środowiskami (milieu) mogą stanowić punkty powiązań.

Słowa kluczowe: Kościół, społeczeństwo, czasy nowożytne, indywidualizacja, styl życia, postmodernizm, pluralizm, społeczeństwo żądne przeżyć, milieu społeczeństwa, Sinus-Milieus, miliu socjalne

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (s. 35)

Marzenia senne oraz promocja zdrowia: Teoretyczne rozważania i kilka określeń epidemiologicznych: Obserwacje neurologiczno-psychologiczne wykazują, że w marzeniach sennych następuje odzwierciedlenie objawów uczuciowych oraz harmonizacja stanów emocji. Coraz więcej dowodów potwierdza ten pogląd, że sny ogrywają znaczną rolę w regulacji życia psychicznego: wytwarzają struktury narratywne, wzbogacają elementy uczuciowe pamięci nowymi skojarzeniami, a po okresie snu zmniejszają i regulują napięcia psychiczne w stanie czuwania. Sam fakt, że zdrowie jest to stan pełni fizycznego, psychicznego i społecznego dobrobytu, pozwala stwierdzać, że stan dobrobytu może mieć odzwierciedlenie w osobliwościach marzeń sennych. Teorię tą potwierdza również wstępna analiza danych, zebranych w ramach programu badania zdrowia (Hungarostady), dzięki której odkryliśmy istotne związki pomiędzy wskaźnikami snu i wskaźnikami zdrowia. Wyniki badań wskazują na to, że ładunek emocjonalny snu powiązany jest z samooceną własnego stanu zdrowia, z liczbą dni niezdolności do pracy w przypadku choroby, jak również z subjektywną oceną stanu dobrobytu. Ujemne uczucia podczas snu związane są z chorobą, a pozytywne ze zdrowiem. Podane relacje tylko częściowo tłumaczą bezpośredni wpływ chorób na dzienny stan samopoczucia, ukształtowanego przez sen jak również tylko częściowo odkrywają podstawowe powiązania między zadowoleniem a snem. Analiza odpowiedzi uzykanych na proste pytania odnośnie stanów emocji w snach, czy też faktów powracania koszmarów sennych, dostarcza informacji o ogólnym stanie psychiczno-fizycznego i społecznego dobrobytu, a więc o stanie zdrowia zapytanych.

Słowa kluczowe: marzenia senne, koszmary senne, sen REM, zdrowie, osobiste zadowolenie, ucucia, dobrobyt

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (s. 63)

Niezbadane rozdziały wspólnej przeszłości: Czasopismo „European Journal of Mental Health" zainicjowało cykl artykułów pod tytułem „Niezbadane rozdziały wspólnej przeszłości", opisujących możliwości wykonywania zawodów przez specjalistów nauk społecznie pożytecznych (psychoterapia, pedagogia, służba diakonijna/działalność charytatywna) w krajach socjalistycznych, gdy działalność ich była pod szczególnym wpływem dyktatury. Wówczas ranga specjalizacji humanistycznych znacznie podupadła. W celu zahamowania tego zjawiska należy zbadać cały proces, przyczyny i rozmiar wyrządzonych szkód, następnie po ponownym sformułowaniu jednostek wartości stworzyć powszechny system uwarunkowań oraz zapewnić długi okres socjalizacji, aby wspomniane wartości ponownie mogły się zakorzenić. W tej intencji konieczne jest zbadanie nowych źródeł, współpraca specjalistów państw postkomunistycznych, rozpoznanie przez nich wspólnych celów i nowych, niezwykłych możliwości. Pomocne mogą być badania stanów różnych dyscyplin naukowych w okresie dyktatury oraz ich analiza według ustalonych kryteriów. Im większa jest liczba publikacji na ten temat, tym bardziej będzie zróżnicowany i bardziej subtelny obraz ówczesnej historii. Szczególną wartością jest również fakt, że jeszcze żyją i są aktywni specjaliści, którzy znają ten okres z własnych przeżyć.

Słowa kluczowe: dyktatura, badania przeszłości, pedagogia, psychoterapia, diakonia, komunizm, szocjalizm państwowy, zawód społecznie pożyteczny, przegląd, historia

HELLMUT PUSCHMANN (s. 69)

To co tworzy jedność, musi się połączyć: Działalność Caritas w dawnym NRD w okresie socjalizmu: Kościół katolicki w dawnym NRD rozbudował szeroką działalność charytatywną, zwłaszcza wśród wiernych i dzięki temu nawiązał ścisłe kontakty ze wspólnotami parafialnymi. Udzielanie pomocy humanitarnej nie ograniczało się jednak tylko do potrzeb parafii. Pod nadzorem Caritas działało wiele instytucji społeczno-socjalnych, takich jak domy starców, szpitale, ośrodki opiekuńcze dla niepełnosprawnych, sanatoria, z których korzystali nie tylko wierni. Prace te prowadził Kościół samodzielnie, bez współpracy z władzami państwowymi. Działalność charytatywną wspomagała Konferencja Biskupów Niemieckich, Niemiecki Związek Caritas, organizacja niemieckich katolików *Bonifatiuswerk*, jak również pomoc materialna i fachowa osób prywatnych. Po zjednoczeniu Niemiec organizacja Caritas z terenów wschodnich ponownie stała się legalnym członkiem Niemieckiego Związku Caritas, kontynuując przez to wspólną drogę, którą dotąd wroga polityka starała się utrudniać, ale nie potrafiła jej uniemożliwić.

Słowa kluczowe: diakonia, NRD, Niemcy, Kościół katolicki, komunizm, socjalizm państwowy, dyktatura, historia, przegląd, zawód społecznie pożyteczny

IRINA TIMKOWA (s. 79)

„Caritas Christi urget nos": Diakonia kościelna w Rosji z punktu widzenia kontaktów między Kościołem a państwem: Autor, po przedstawieniu głównych tez teologicznych, definiujących socjalną działalność Kościoła Prawosławnego, bada kształtowanie się tej działalności

w patriotycznych doktrynach ojców Kościoła oraz w literaturze filozoficzno-religijnej. Analiza historyczna rozwóju stosunków państwa i Kościoła w Rosji pozwala zrozumieć w jakim stopniu i w jakim zakresie te dwie potęgi oddziaływały na politykę kościoła wschodniego i na jego rolę socjalno-etyczną. Po krótkim przedstawieniu wpływu gorbaczowskiej perestrojki na odzyskanie własnej toższamości Kościoła, autor opisuje nowe zadania socjalne ogłoszone przez Kościół Prawosławny. Po wprowadzeniu reform, w przeciągu kilku lat Kościół wewnętrznie umocnił się i stopniowo przejął formę kościoła państwowego. Następny rozdział zawiera przekrój historii działalności socjalnej Kościoła Prawosławnego, od tradycji diakonii pierwszych chrześcijańskich klasztorów, aż do działalności państwowego systemu charytatywnego, za panowania ostatniego cara rosyjskiego. Znajdziemy tutaj również krótki opis tradycji diakonii innych kościołów chrześcijańskich, działających na terenie Rosji. Pracę zamyka analiza rozwoju dobroczynnej działalność Kościoła, która w dzisiejszych czasach ogranicza się już tylko do pomocy charytatywnej. W ostatnich latach, od kiedy społeczeństwo rosyjskie żyje w demokracji, zasadniczo zmieniły się warunki działania socjalnych służb kościelnych.

Słowa kluczowe: diakonia, Rosja, historia, przegląd, dyktatura, zawód społecznie pożyteczny, komunizm, Kościół, służba socjalna, Kościół prawosławny

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (s. 105)

Na drodze przystosowania: Aktualne badania empiryczne długotrwało bezrobotnych: Celem studium jest zbadanie możliwości ponownej aktywizacji społecznej ludzi będących od dłuższego czasu na bezrobociu. W ostatnich latach na Węgrzech świadczenia dla bezrobotnych uległy wielokrotnym zmianom. Jedną z wiodących zmian jest zwiększenie roli pracy socjalnej przy udzielaniu pomocy, co z kolei wpłynęło na zwiększenie wymagań specjalistycznch w tej dziedzinie. Wspomaganie mas bezrobotnych stawia nowe wyzwanie instytucjom socjalnym. Nasz referat w skrócie przedstawia hipotezy naukowe oraz wyniki przeprowadzonych doświadczeń. Poprzez sondaż grupy osób, regularnie korzystających z pomocy socjalnej w jednej z dzielnic Budapesztu, badamy ich stosunek do świata pracy oraz wymiary nieudanych powrotów do pracy „fiaska".

Słowa kluczowe: bezrobocie, przystosowanie/„fiasko", zasiłki, praca socjalna, Węgry

RUMANIAN ABSTRACTS
RUMÄNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRACTE

LÁSZLÓ ANTAL Z. (pag. 3)

Influența schimbării concepției timpului asupra procesului demografic: În studiul nostru, după analiza schimbărilor proceselor demografice din ultimele decenii, prezentăm un punct de vedere – schimbarea concepției timpului – cu ajutorul căreia ne familiarizăm cu acel fenomen social, care amenință viitorul țărilor dezvoltate. În prezenta lucrare examinăm influența diferențelor despre concepția timpului asupra natalității şi asupra luptei pentru prelungirea vieții, de asemenea influența deosebirilor asupra „arborelor vieții" şi a viitorului societății. În majoritatea țărilor dezvoltate, viziunea finită a timpului – aplicând termenele folosite de T. Kuhn în opera sa despre schimbarea paradigmelor – s-a impus într-un mod „dominant", „stăpânitor". Această viziune mondială – bazată pe raționalism – are un rol important în scăderea natalității, formulat de către D.A. Coleman în referatul său principal la Congresul Demografic European din 1998: „nu este aşa de evident de ce să aibă copii oamenii raționali, cu cultură". Rezultatele ştiințifice din acest domeniu arată că aspectele sacrale rămân în fundal, scade stabilitatea căsniciilor (concubinajelor) şi totodată numărul copiilor. Pentru oamenii care urmăresc şi acceptă concepția finită a timpului, moartea va fi mai îngrozitoare. Această frică de moarte este o îndemnare puternică la prelungirea, întinderea extremităților vieții şi aşa scurte. Din această cauză motivarea privind prelungirea vieții are un rol important în cercetările ştiințifice, în medicină şi în viața omului modern. Ştiințele medicinei încearcă să corespundă acestei cerințe sociale puternice, care – pe lângă alți factori – contribuie la ridicarea termenului de viață din naştere şi în consecință la scăderea natalității. În urma schimbării paradigmei privind concepția asupra timpului s-a modificat forma „arborelui vieții": partea de sus s-a „întărit" şi partea de jos s-a „şubrezit", iar stabilitatea pe termen lung se atenuează treptat. Dacă străduințele în acest sens se generalizează, viitorul întregii societăți este amenințat.

Cuvinte cheie: demografie, sacralitate, concepția timpului, prelungirea vieții, natalitate, societate, viitor

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (pag. 21)

Bisericile populare din Germania în perioada transformărilor sociale: Biserica şi societatea înaintea epocii moderne forma, mai mult sau mai puțin, o unitate, însă în epoca nouă timpurie a început procesul de îndepărtare a bisericii din viața socială. În epoca nouă înfloritoare s-a format o societate diferențiată în care coexistă toate substructurile sociale. Biserica şi religia îşi pierd autoritatea de înainte, iar structurile sociale apropiate de biserică se desființează treptat. Procesul de individualizare se manifestă şi prin defavoarea aparteneței religioase. În societatea postmodernă se intensifică în continuare pluralizarea stilurilor de viață. Noțiunea societății de

revelaţie este esenţa societăţii postmoderne în care estetica şi stilul de viaţă dobândesc un rol important. Viziunile clasice tradiţionale nu acordă atenţie deosebită acestor raporturi sociale complexe. Modelele ca Sinus-Milieus, pe lângă condiţiile de viaţă social-economice, se concentrează şi pe valori sociale, stiluri de viaţă, şi preferenţe estetice. Ataşamentul bisericilor din ţările occidentale europene faţă de mediile sociale clasice tradiţionale, fiind în curs de dizolvare, prezintă pericol în ceea ce priveşte viitorul acestora. Pentru a corespunde cerinţelor unui mediu social postmodern, consilierii trebuie să reflecteze, să decidă şi să încerce apropierea faţă de oameni sosiţi din diferite medii sociale, după exemplul adus de apostolul Paul (1 Kor 9:19–23), şi să experimenteze în ce măsură s-ar reuşi acest lucru. Prezentările privind milieu-ul sus-amintit ar putea oferi un ajutor în acest sens

Cuvinte cheie: biserică, societate, epoca nouă, individualizare, stil de viaţă, postmodern, pluralizare, societate de revelaţie, mediu social, Sinus-Milieus, societate milieu

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (pag. 35)

Visele şi promovarea sănătăţii: Reflectări teoretice şi câteva constatări epidemiologice: Reflecţia stabilităţii emoţionale în vis sunt susţinute de observaţii neurofiziologice şi psihologice. Tot mai multe argumente dovedesc concepţia că visele au un rol în regularizarea vieţii emoţionale, prin faptul că crează structuri narative, îmbogăţesc cu asocieri noi memoria emoţională şi reduc sau echilibrează tensiunea emoţională în starea de veghe după visare. Prin faptul că sănătatea înseamnă bunăstare socială şi well-being fizic şi psihic este justificat presupunerea că acest lucru se regăseşte şi în caracteristicile visurilor. Aceste cumpăniri teoretice sunt justificate şi de analiza datelor de pe paleta sănătăţii Hungarostudy, pe baza căruia există o strânsă legătură între indicile sănătăţii şi al viselor. Rezultetele obţinute reflectă relaţia dintre contextul emoţional al viselor cu autoaprecierea stării de sănătate, cu numărul zilelor petrecute în incapacitate de lucru şi cu well-being-ul subiectiv. Sentimentele negative din vise sunt legate de boală, cele pozitive de starea sănătăţii. Aceste corelaţii pot fi explicate numai parţial de povara provocată de boală, de către efectul nemijlocit al viselor asupra predispoziţiei de-a lungul zilei sau de corelaţia generală dintre well-being şi visare. Rezultatele noastre confirmă faptul că întrebările simple referitoare la coloratura emoţională al viselor şi la coşmaruri, oferă informaţii despre starea generală de bunăstare fizică, psihică şi socială, în concluzie informaţii despre sănătate.

Cuvinte cheie: visare, coşmaruri, somn REM, sănătate, satisfacţie subiectivă, sentimente, well-being

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (pag. 63)

Capitolele nedezvăluite ale trecutul nostru comun: Periodicul *European Journal of Mental Health* lansează o serie de articole cu titlul „Capitole nedezvăluite ale trecutului nostru comun”, care descriu circumstanţele de lucru ai activităţilor din cadrul profesiei de ajutorare (psihoterapie, diaconie, pedagogie), expuse treptat dictaturii comuniste în perioada socialistă. Pentru suprimarea decăderii semnificative privind domeniul de specialitate umanist, trebuie să cunoaştem cauzele provocatoare şi procesul acestora, urmând ca prin înfăptuirea unui sistem extins de

condiţii, prin reconceptualizarea valorilor şi prin asigurarea unei perioade mai lungi de socializare să susţinem reînoirea valorilor. Pentru acest lucru este necesar depistarea surselor corespunzătoare, cooperarea specialiştilor din ţările postsocialiste, recunoaşterea posibilităţi noi, deosebite şi comune. Un sprijin considerabil ar fi studierea diferitelor discipline în epoca dictatorială şi descrierea acestora după un aspect corespunzător în cât mai multe studii, ca conceptul nostru despre trecut să fie cât mai nuanţat şi mai diferenţiat. O valoare deosebită constă în faptul că sunt activi acei specialişti, care cunosc din propria lor experienţă acest ciclu de viaţă. Cu cât primim mai multe studii, cu atât va fi mai nuanţat conceptul nostru despre această epocă din regiunea noastră.

Cuvinte cheie: dictatură, dezvăluirea trecutului, pedagogie, psihoterapie, diaconie, comunism, socialism, profesie de ajutorare, retrospectivă, istorie

HELLMUT PUSCHMANN (pag. 69)

Unificarea acelor lucrurilor ce se aparţin: Munca Caritas din epoca socialistă în fosta RDG: În fosta RDG, biserica catolică a avut posibilitatea formării unei activităţi tip caritas extins, care se baza mai ales pe sursele proprii a credincioşilor şi, datorită acestui fapt, se afla în strânsă colaborare cu comunităţiile parohiale. Întrajutorarea se realiza nu numai pe nivel bisericesc ci şi în cadrul instituţiilor de azil pentru bătrâni, spitale, centre de recreere şi instituţii de reabilitare pentru bolnavi cu deficienţe mintale. Aceste servicii erau beneficiate şi de persoane care nu aparţineau la nici o religie. Această activitate a fost desfăşurată independent de către biserică, fără intervenţia statului. Activitatea a fost posibilă cu ajutorul profesional şi financiar acordat de către Conferinţa Episcopială Catolică Germană, Uniuniea Germană Caritas, organizaţia catolicilor germani *Bonifatiuswerk* şi unele persoane civile. După unificarea Germaniei şi aceste organizaţii s-au unificat continuîndu-şi activitatea comună care a fost îngreunată de politica comunistă, dar care niciodată nu sa putut fi întrerupt şi nimicit.

Cuvinte cheie: diaconie, RDG, Germania, biserica catolică, comunism, socialism, dictatură, istorie, retrospectivă, profesie de ajutorare

IRINA TYMKOVA (pag. 79)

„Caritas Christi urget nos": Diaconia bisericească din Rusia din punct de vedere al relaţiei dintre stat şi biserică: După sinteza generală ai noţiunilor de bază privind aspectul social al ortodoxiei, autorul anchetează desfăşurarea ulterioară al acestora, în doctrinele patriotice părinteşti şi în literatura filozofică-bisericescă rusă. Studiul relaţiei istorice stat-biserică din Rusia, prezintă şi ajută înţelegerea faptului că în ce măsură a asigurat teren în activitatea politică bisericească „simfonia" celor două puteri şi ce influenţă au avut asupra rolului social-etic. Autorul face un scurt rezumat despre influenţa perestroicii gorbacioviene asupra identităţii ortodoxiei ruse şi despre conştientizarea (ortodoxia rusă) noilor sarcini sociopolitice. În următoarele se prezintă, urmând noile reforme, cum s-a consolidat biserica în noul său rol politic şi cum a dobândit treptat un caracter bisericesc de stat. În următorul capitol este elaborată funcţia socială a bisericii ortodoxe, începând de la tradiţia diaconică a mănăstirilor creştine timpurii până la regimul milostiv al ultimului ţar rusesc. Primim un scurt conspect şi despre tradiţiile diaconice ai

altor religii creştine existente în Rusia. Lucrarea se încheie cu analiza dezvoltării din zilele noastre ai milosteniei bisericeşti, care, după experienţă, se rezumă la munca caritativă. În ultimii ani, de când societatea rusă trăieşte în democraţie, s-au schimbat considerabil circumstanţele funcţiei sociale ale bisericii.

Cuvinte cheie: diaconie, Rusia, istorie, retrospectivă, dictatură, profesie de ajutorare, comunism, biserică, funcţie socială, ortodoxie

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (pag. 105)

Pe drumul integrării: Prezentarea unui studiu empiric în curs despre persoane aflate în şomaj de un timp îndelungat: Scopul studiului este examinarea integrării şomerilor permanenţi în societate. În ani precedenţi în Ungaria politica socială referitoare la somerii stabili s-a modificat de mai multe ori. Una dintre schimbările principale este accentuarea rolului muncii sociale, în vederea căruia această profesie trebuie să se pregătească. Preocuparea cu mulţimea somerilor stabili înseamnă noi provocări pentru instituţiile sociale. Articolul descrie pe scurt ipotezele stiinţifice şi eşantionul de cercetare. În urma anchetei examinăm persoanele care beneficiază de ajutor social dintr-un district din Budapesta, în dimensiunea relaţiei cu lumea muncii şi al integrării.

Cuvinte cheie: şomaj, integrare/segregare, ajutorare, muncă socială, Ungaria

RUSSIAN ABSTRACTS
RUSSISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

РЕЗЮМЕ

LÁSZLÓ ANTAL Z. (3. стр.)

Влияние изменения духа времени на процессы рождаемости: В нашей статье после анализа произошедших за последние десятилетия изменений процессов рождаемости мы представляем позицию,основанную на изменении духа времени, с помощью которой мы можем приблизиться к объяснению общественных явлений, угрожающих будущему промышленно-развитых стран. В нашей статье мы изучаем, какое влияние оказывает различие духа времени на рождаемость и на борьбу за увеличение продолжительности жизни. Кроме этого мы рассматриваем, как эта разница влияет на возрастной ценз и на будущее всего общества. В большинстве промышленно-развитых стран – пользуясь терминологией, используемой в труде Т. Куна (T.Kuhn) о перемене парадигмы – чувство ограниченности, конечности времени заняло «доминирующее», «господствующее» место. Этому строящемуся в первую очередь на рационализме мировоззрению принадлежит значительная роль в том, что в этих странах снижается рождаемость, ведь, как пишет в 1998 г. Д.А. Колеман (D.A. Coleman) в главном реферате европейского конгресса по демографии «не настолько очевидно, зачем рациональным, образованным людям вообще нужны дети». Результаты исследований, занимающихся этим вопросом, показывают, что следствием отхода на задний план сакральных ценностей стало снижение стабильности семей и сокращение количества детей. Люди, следующие воззрению о конечности времени, намного больше боятся смерти. Этот страх перед смертью является очень сильным стимулом для того, чтобы люди попытались как можно шире раздвинуть рамки этого ограниченного временного пространства. Именно по этой причине борьба за увеличение продолжительности жизни занимает такое важное место в научных исследованиях, в медицинской практике и вообще в жизни современных людей. Медицинская наука старается соотвествовать этому общественному требованию, что – наряду с другими факторами – приводит к тому, что продолжительность жизни, ожидаемая в момент рождения, увеличивается, а рождаемость в связи с этим падает. Последствия перемены парадигмы, произошедшей во взгляде на время, изменили состояние возрастного ценза: верхняя его часть «окрепла», нижняя часть значительно «ослабла», а его длительная стабильность постоянно ослабевает. Если устремления такого характера станут общепринятыми, это будет предоставлять опасность для будущего всего общества.

Ключевые слова: демография, сакральность, дух времени, увеличение продолжительности жизни, рождаемость, общество, будущее

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (21. стр.)

Народные церкви в Германии в обстановке общественных изменений: Церковь и общество во времена до новой истории в той или иной степени образовывали единство, но в ранний период новой истории начался процесс вытеснения церкви из общественного пространства. В процветающие новые века образовывается настолько расслоенное общество, в котором общественные подсистемы существуют рядом друг с другом, но не пересекаются. Церковь и религия теряют свою прежнюю толковательную, объяснительную власть, и кроме этого исчезает близкое к церкви традиционное социальное окружение. Процесс индивидуализации проявился и в спаде принадлежности к церкви. В постмодерновом обществе плюрализация стилей жизни продолжала усиливаться. Понятие общества, живущего ради впечатлений, задевает суть постмодернового общества, в котором все большую роль играют эстетика и стили жизни. Традиционный взгляд на этот вопрос не принимает должным образом во внимание эти комплексные, сложные общественные отношения. Такие модели, как модель Синус-Милиеус (Sinus-Milieus) сосредоточены не только на социально-экономических условиях жизни, но и на выборе ценностей, стиле жизни и эстетических предпочтениях. Все больше растворяющаяся привязанность к традиционному социальному окружению грозит опасностью для будущего западно-европейских церквей. Для того, чтобы они имели будущее в модерновом обществе, основанном на социальной среде, духовным наставникам нужно рефлектировать, принимать решения и пробовать, как они могут, следуя примеру Апостола Павла (1Кор 9:19-23) , обратиться к людям из разной социальной среды и как добиться в этом успеха. Очерченные здесь рассуждения, связанные с различной социальной средой, представляют необходимые для этого точки соприкосновения.

Ключевые слова: церковь, общество, новая история, индивидуализация, стиль жизни, постмодернизм, плюрализация, общество живущее ради впечатлений, общество основанное на социальной среде, Синус-Милиеус, социальная среда

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (35. стр.)

Сновидение и стимулирование здоровья: Теоретические размышления и несколько эпидемиологических определений: Отражение в снах тематики эмоциональной окраски и эмоционального баланса подтверждаются как психологическими, так и физиологическими наблюдениями нервной системы. Все больше фактов доказывает мнение о том, что сновидения играют важную роль в регулировании эмоциональной, чувственной составляющей жизни тем, что они создают повествовательные структуры, обогащают элементы эмоционального характера ресурсов нашей памяти новыми ассоциациями и снижают или уравновешивают эмоциональное напряжение, сопутсвующее состоянию бодрствования после сновидений. Учитывая, что здоровье означает совокупность физическо-духовного здоровья и благосостояния общества, предположение, согласно которого это здоровье отражается в своеобразности снов, не кажется безосновательным. Эти теоретические соображения подтверждаются и предварительным анализом данных Hungarostudy Egészségpanel (венгерская программа исследований в области здоровья). В ходе этих исследований мы обнаружили важные связи между показателями снов и показателями здоровья. Наши результаты указывают на то, что эмоциональный заряд сновидений связан

с самооценкой состояния здоровья, количеством дней, проведенном в состоянии нетрудоспособности из-за болезни и с субъективным благосостоянием. Ощущения от негативных снов связаны с болезнью, а от позитивных – со здоровьем. Эта последняя зависимость только частично объясняется ощущением тягости, вызванного болезнью, непосредственным влиянием снов на дневное настроение или общей связью между благосостоянием и сновидением. Наши результаты показывают, что простые вопросы, относящиеся к эмоциональной окраске снов, к снам ужасов и повторяющимся снам ужасов, могут служить информацией об общем физическо-духовно-социальном здоровье опрошенных.

Ключевые слова: сновидение, сны ужасов, REM сон, здоровье, личная удовлетворенность, чувства, благосостояние

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (63. стр.)

Неразоблаченные главы нашего общего прошлого: Европейский Журнал Ментального Здоровья (*European Journal of Mental Health*) начинает публиковать цикл статей под общим названием «Неразоблаченные главы нашего общего прошлого». Эти статьи в первую очередь описывают историю возможности работы в период государственного социализма людей помогающих специальностей (психотерапия, каритативная деятельность, педагогика), которые были особо подвержены влиянию диктатуры. Для того, чтобы покончить со значительным спадом в гуманитарной области, нам надо узнать причины возникновения этого упадка, его течение, а затем путем создания обширной системы условий, заново сформулировав ценности, предоставив длительный период времени для социализации, надо способствовать тому, чтобы эти ценности снова пустили корни. Для этого необходимо исследование человеческих ресурсов, взаимодействие специалистов пост-социалистических стран, осознание новых и чрезвычайно важных возможностей их общего пути. В этом может оказать помощь изучение положения различных дисциплин в период диктатуры и их описание в как можно большем количестве статей, чтобы наше представление о прошлом стало более дифференцированным и оттененным. Особую ценность представляет то, что еще живы специалисты, которые знают этот этап жизни на собственном опыте. Чем больше будет статей, тем более оттененной будет картина региона того периода.

Ключевые слова: диктатура, разоблачение прошлого, педагогика, психотерапия, каритативная деятельность, коммунизм, государственный социализм, помогающая специальность, ретроспективный взгляд, история

HELLMUT PUSCHMANN (69. стр.)

Должно срастись то, что принадлежит друг другу: Каритативная работа в период социализма в бывшей ГДР: в бывшей ГДР католическая церковь смогла разработать такую обширную каритативную деятельность, которая очень серьезно опиралась на потенциал верующих, и за счет этого была установлена очень прочная связь с приходскими общинами. Помогать можно было не только на уровне церковных общин, но и созданием массы таких учреждений, как дома престарелых, больницы, дома отдыха или

интернаты для умственно отсталых людей. Этими учреждениями с большим удовольствием пользовались и люди, не принадлежащие церкви. Эту работу церковь могла выполнять самостоятельно, без руководящего вмешательства государства. Большая профессиональная и материальная помощь, оказанная Немецкой Католической Епископской Конференцией, Немецким Каритативным Союзом, организацией немецких католиков под названием *Bonifatiuswerk*, сыграли решающую роль в поддержании этой деятельности. Когда после объединения Германии каритативные организации различных восточнонемецких административных округов опять официально смогли стать членами Немецкого Каритативного Союза, продолжился тот общий путь, который политика хоть и очень усложнила, но все же никогда не сделала невозможным.

Ключевые слова: каритативная деятельность, ГДР, Германия, католическая церковь, коммунизм, государственный социализм, диктатура, история, ретроспективный взгляд, помогающая специальность

ИРИНА ТЫМКОВА (79. стр.)

«Любовь Христа объемлет нас»: Церковная диакония в России в аспекте церковно-государственных отношений: После выборочного рассмотрения ряда основополагающих богословских аспектов, определяющих социальный характер Православия, автор прослеживает их дальнейшее отражение в учении отцов Церкви и русской религиозно-философской литературе. Изложение исторического развития церковно-государственных отношений в России демонстрирует и помогает понять, в какой степени принцип «симфонии» двух властей оставлял Церкви пространство для ее политической активности или влиял на ее социально-этическую роль. После краткого обзора последствий горбачевской перестройки для идентичности Русского Православия и осознания его новых социально-политических задач, автор показывает, как в течение нескольких постреформенных лет Церковь уверенно окрепла в новой политической роли и постепенно обрела характер государственной. Последующая глава представляет собой исторический экскурс в область собственно социального служения Православной Церкви, начиная от диаконической традиции ранне-христианских монастырей до системы государственной благотворительности эпохи правления последнего русского царя. Краткое представление дается также о традициях диаконии других христианских конфессий в России. Статья заканчивается анализом современного развития церковной благотворительности, ограниченной рамками опыта работы в Каритас. За прошедшие годы, в течение которых российское общество живет по демократическим принципам, условия для несения социального служения Церкви претерпели существенные изменения.

Ключевые понятия: диакония, Россия, церковь, социальное служение, православие, история, обзор, помогающая профессия, диктатура, коммунизм

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (105. стр.)

На пути приспосабливания: Представление находящегося в стадии разработки эмпирического исследования по изучению длительное время безработных людей: Цель

статьи – изучение социального приспосабливания людей, являющихся долгое время безработными. В последние годы в Венгрии несколько раз менялась система обеспечения затяжных безработных. Одним из основных изменений является то, что в помощи изучаемой группе людей все большее внимание уделяется социальной работе, для этого, правда, социальным работникам необходимо еще лучше подготовиться. Занятия с массой затяжных безработных означают дополнительную нагрузку и вызов для социальных учреждений. Эта статья коротко описывает исследовательские гипотезы и образец исследования. В ходе изысканий по данному вопросу мы изучаем людей одного из районов Будапешта, регулярно получающих материальное пособие, рассматривая их с точки зрения их отношения к миру работы и «распри способливания».

Ключевые слова: безработица, приспосабливание/ «распри способливание», материальное пособие, социальная работа, Венгрия

SLOVAKIAN ABSTRACTS
SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

LÁSZLÓ ANTAL Z. (str. 3)

Vplyv zmeny vnímania pojmu času na demografický proces: V našej štúdii po analýze demografických zmien, ktoré prebiehali počas posledných desaťročí, predstavíme aspekt – zmeny vnímania času – pomocou ktorého sa môžeme priblížiť k vysvetleniu tohto spoločenského javu, ohrozujúceho budúcnosť priemyselne vyspelých krajín. V našej štúdii preskúmame, aký vplyv má zmena vnímania času na počet pôrodov, boj za predlžovanie života, a napokon, ako tento rozdiel ovplyvňuje podobu stromu života a budúcnosť celej spoločnosti. Vo väčšine priemyselne vyspelých krajín sa hľadisko časovej ohraničenosti stalo dominantným a vládnucím – podľa T. Kuhna v jeho diele o zmene paradigmy –. Tento svetonázor, založený predovšetkým na racionalite, hrá významnú rolu pri znižovaní počtu pôrodov, ako uviedol aj D.A. Coleman vo svojej hlavnej prednáške na Európskom demografickom kongrese v r. 1998: „Vôbec nie je evidentné, že racionálni a vzdelaní ľudia musia mať deti".Výskumné výsledky týkajúce sa tejto otázky ukazujú, že následkom toho, že sa náboženské aspekty dostali do úzadia, stabilita manželstiev (partnerských vzťahov) slabne a počet detí sa tiež znížil. Mentalita pripúšťajúca ohraničenosť ľudského času na zemi vedie k strachu zo smrti, čo ešte posilňuje boj za predĺženie života. Lekárska veda sa snaží vyhovieť tomuto silnému spoločenskému očakávaniu a takto prispieva, okrem iného, k predĺženiu života, ale zároveň k znižovaniu počtu pôrodov. Následkom zmeny paradigmy vnímania času sa zmenila podoba stromu života: jeho horná časť sa posilnila, ale dolná časť významne slabla a jej dlhodobá stabilita tak postupne slabne. Ak bude táto tendencia pokračovať, budúcnosť celej spoločnosti je ohrozená.

Kľúčové pojmy: demografia, náboženstvo, časové hľadisko, predĺženie života, počet narodení, spoločnosť, budúcnosť

MICHAEL MANDERSCHEID & CORINNA TRÖNDLE (str. 21)

Situácia ľudových cirkví v Nemecku počas spoločenských zmien: V dobe predchádzajúcej novoveku cirkev a spoločnosť tvorili do istej miery jednotu, ale už na začiatku novoveku začal proces vytláčania cirkvi z verejného priestoru. Počas novoveku sa vytvorila diferencovaná spoločnosť, v ktorej existujú rozličné sociálne subsystémy vedľa seba. Cirkev a náboženstvo stratilo svoju predchádzajúcu moc formovania vedomia a tradičné sociálne prostredia spojené s cirkvou tiež zmizli. Proces individualizácie sa ukázal aj v poklese účasti v cirkvi. V postmodernej spoločnosti sa pluralizácia životných štýlov ďalej zrýchľovala. K podstate postmodernej spoločnosti patrí pojem „zážitkovej spoločnosti", v ktorej estetika a životný štýl hrajú stále významnejšiu rolu. Tradičné modely neberú dostatočne do úvahy takéto zložité spoločenské vzťahy.

Modely ako napr. Sinus-Milieus sa popri sociálno-ekonomických životných podmienkach zameriava aj na hodnotovú orientáciu, životný štýl a estetické preferencie. Naviazanosť na rozpadávajúce sa tradičné sociálne prostredie znamená hrozbu pre životaschopnosť západoeurópskych cirkví. V záujme toho, aby boli životaschopné v prostredí postmodernej spoločnosti, duchovní lídri by mali reflektovať a rozhodnúť sa, i experimentovať, pri hľadaní, akým spôsobom chcú osloviť ľudí z rôznych spoločenských prostredí a zároveň byť pri tom úspešní (nasledujúc príklad Apoštola Pavla v 1 Kor 9,19–23). Informácie k tejto téme poskytnú rozbory týkajúce sa tu načrtnutých životných prostredí.

Kľúčové pojmy: cirkev, spoločnosť, novovek, individualizácia, životný štýl, postmodernizmus, pluralizácia, zážitková spoločnosť, prostredie spoločnosti, Sinus-Milieus, sociálne prostredie

RÓBERT BÓDIZS, PÉTER SIMOR, SZILVIA CSÓKA, MÁRK BÉRDI & MÁRIA S. KOPP (str. 35)

Snívanie a podpora zdravia: Teoretické úvahy a niekoľko epidemiologických zistení: Odrazenie sa tematických okruhov s emocionálnym významom a emocionálnej rovnováhy v snoch podopierajú neurofyziologické a aj psychologické vyšetrenia. Stále viac dôkazov potvrdzuje aj názor, podľa ktorého sny majú funkciu v kontrole emocionálneho života prostredníctvom toho, že vytvárajú naratívne štruktúry, obohacujú novými asociáciami zložky s emocionálnym významom našej pamäťovej zásoby a znižujú alebo vyvažujú emocionálne napätie bdenia po snívaní. S ohľadom na to, že zdravie znamená stav fyzického, duchovného a spoločenského blahobytu, predpoklad o tom, že sa blahobyt môže odraziť vo zvláštnostiach snov, nie je nepodložený. Tieto teoretické úvahy potvrdí aj predbežná analýza údajov prieskumu „Epidemiologický panel Hungarostudy“, na základe ktorého sme zistili významné vzťahy medzi indikátormi snov a indikátormi zdravia. Naše výsledky ukazujú, že emocionálny obsah snívania súvisí so zdravotným stavom, počtom dní pracovnej neschopnosti a subjektívnym blahobytom. Záporné emócie v snoch súvisia s chorobou, kladné súvisia so zdravím. Tieto súvislosti sú však iba čiastočne vysvetlené chorobou, vplyvom snov na náladu počas dňa a blahobytom. Podľa našich výsledkov odpovede na jednoduché otázky týkajúce sa emocionálneho charakteru snov, nočných mor a opakujúcich sa nočných mor môžu poskytnúť informácie o všeobecnom fyzickom, duchovnom a sociálnom blahobyte jednotlivcov, a takto o ich zdraví.

Kľúčové pojmy: snívanie, nočné mory, REM spánok, zdravie, osobná spokojnosť, emócie, blahobyt

JÁNOS HARMATTA & ROGER CSÁKY-PALLAVICINI (str. 63)

Neodhalené kapitoly našej spoločnej minulosti: Časopis *European Journal of Mental Health* spúšťa seriál článkov s názvom „Neodhalené kapitoly našej spoločnej minulosti“, v ktorom opisuje predovšetkým históriu možností aktivity podporujúcich povolaní (psychoterapia, charitatívna práca, pedagogika), významne vystavených vplyvu diktatúry v období štátneho socializmu. V záujme rehabilitácie ľudských hodnôt v humanitných odboroch musíme predovšetkým rozpoznať príčiny a proces vzniku škôd. Ďalej musíme vytvoriť široký systém podmienok pre vyjadrovanie hodnôt a zaistiť dostatočný čas na socializáciu. V záujme toho je potrebné preskú-

manie zdrojov, spolupráca odborníkov bývalých socialistických krajín a pochopenie nových a mimoriadnych možností ich spoločnej cesty. Analýza situácie v rôznych disciplínach v období diktatúry a následne jej opis v jednotlivých štúdiách môže napomôcť novému formulovaniu obrazu minulosti. Dôležitou hodnotou je, že odborníci, ktorí poznajú toto životné obdobie zo svojich skúseností, ešte žijú a sú činní. Čím viac štúdií sa pripraví, tým komplexnejšou sa naša predstava o tomto období tohto regiónu stane.

Kľúčové pojmy: diktatúra, odhalenie minulosti, pedagogika, psychoterapia, charitatívna práca, komunizmus, štátny socializmus, podporujúce povolanie, retrospekcia, dejiny

HELLMUT PUSCHMANN (str. 69)

Je potrebné, aby zrástlo dokopy, čo patrí k sebe: Charitatívna aktivita v existujúcom socializme bývalej Nemeckej demokratickej republiky: Katolícka cirkev v bývalej Nemeckej demokratickej republike bola schopná vytvoriť rozsiahlu charitatívnu aktivitu, založenú predovšetkým na zdrojoch sily veriacich, a teda úzko zviazanú s farskými komunitami. Podpora mohla byť poskytovaná nielen na úrovni cirkevných komunít, ale aj prostredníctvom viacerých inštitúcií, ako domovy dôchodcov, nemocnice, domovy sociálnych služieb pre duševne postihnutých. Tieto boli používané aj ľuďmi, ktorí nepatrili k cirkvi. Túto činnosť mohla cirkev vykonávať samostatne, bez priamej kontroly štátu. Významná finančná a odborná pomoc Nemeckej katolíckej biskupskej konferencie, Nemeckej charity, organizácie nemeckých katolíkov *Bonifatiuswerk* a jednotlivých fyzických osôb, ako rozhodujúca podpora, umožnila túto činnosť. Po znovuzjednotení Nemecka mohli charitatívne organizácie východonemeckej oblasti napredovať na svojej spoločnej ceste už ako oficiálni členovia Nemeckej charitatívnej asociácie. Na ceste, ktorej politika bránila, ale ktorú nemohla znemožniť.

Kľúčové pojmy: diakonia, Nemecká demokratická republika, Nemecko, katolícka cirkev, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, dejiny, retrospekcia, podporujúce povolanie

IRINA TYMKOVA (str. 79)

„Caritas Christi urget nos": Cirkevná diakonia v Rusku z hľadiska vzťahu medzi cirkvou a štátom: Po stručnom prehľade niektorých teologických zásad určujúcich sociálny charakter ortodoxie autor preskúma ich príklady v učení cirkevných otcov a v ruskej literatúre filozofie náboženstva. Prehľad historického vývoja vzťahov medzi cirkvou a štátom v Rusku umožňuje pochopiť, do akej miery tzv. princíp symfónie dvoch mocí umožnil ortodoxnej cirkvi politickú aktivitu a akým spôsobom ovplyvnil jej sociálno-etickú rolu. V stručnom prehľade autor posudzuje vplyv Gorbačovovej perestrojky na identitu ruskej ortodoxie a jej uvedomenie si nových sociálno-politických úloh. Následne ukazuje, že cirkev iba niekoľko rokov po reformách sebaisto posilnila svoju novú politickú funkciu a postupne nadobudla charakter štátnej cirkvi. Nasledujúca kapitola je náčrtom dejín sociálnych služieb ortodoxnej cirkvi počnúc dobročinnými aktivitami ranokresťanských kláštorov až po systém štátom podporovanej charity obdobia posledného cára. Poskytuje stručný prehľad o dobročinných tradíciách aj iných kresťanských cirkví v Rusku. Štúdia končí analýzou dnešného vývoja dobročinnosti cirkvi, ktorá je limitovaná len

na charitatívnu prácu. V posledných rokoch, odkedy ruská spoločnosť žije v demokracii, podmienky cirkevných sociálnych služieb sa základne zmenili.

Kľúčové pojmy: diakonia, Rusko, dejiny, retrospekcia, diktatúra, podporujúce povolanie, komunizmus, cirkev, sociálna služba, ortodoxia

ATTILA PILINSZKI & ZSUZSANNA LÁDONYI (str. 105)

Na ceste integrácie: Prezentácia prebiehajúceho empirického výskumu zameraného na dlhodobo nezamestnaných: Cieľom štúdie je skúmať integráciu dlhodobo nezamestnaných do spoločnosti. V Maďarsku sa v posledných rokoch systém starostlivosti o dlhodobo nezamestnaných viackrát zmenil. Jednou z najväčších zmien je, že sociálna práca hrá pri poskytovaní pomoci klientom dôležitejšiu úlohu; avšak i tento odbor sa musí na túto prácu pripraviť. Zaoberať sa veľkým počtom nezamestnaných znamená pre sociálne inštitúcie novú výzvu. Referát stručne opisuje výskumné hypotézy a vzorky výskumu. Počas výskumu sa zameriavame na stálych poberateľov sociálnej podpory z jedného okresu v Budapešti, sústreďujúc sa na ich vzťah so svetom práce a ich sociálne vzťahy.

Kľúčové pojmy: nezamestnanosť, začlenenie/vyčlenenie sa, podpora, sociálna práca, Maďarsko